

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 32.

Onsdagen den 8 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 1 innevarande mars.

Anmälades och bordlades

nr 19, i anledning av väckta motioner om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av erforderlig vedtillgång i landet m. m.;

nr 20, i anledning av väckta motioner om beredande av större möjlighet för städer och tät bebyggda samhällen i Västerbottens och Norrbottens län att erhålla ved från statens skogar; samt

nr 21, i anledning av väckt motion angående det av 1915 års riksdag beviljade anslaget till rättshjälp åt vissa åbor och lägenhetsinnehavare.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 25—27 §§ i förordningen om landsting.

Om rätt för landsting att utse sin ordförande.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt att ifrågavarande, inom andra kammaren av herrar *Karlsson* i Fjäl, *Linus Lundström*, *Schotte* och *Bäckström* väckt motion, nr 55, åsöftande rätt för landsting att självt utse sin ordförande, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Edén*, *Hellberg*, *Olof Olsson*, *Stadener*, *von Zweigbergk*, *Larsson* i Västerås, *Persson* i Malmö, *Waldén*, *Ericsson* i Vallsta och *Kropp*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för sin del antaga lag om ändrad lydelse av §§ 25—27 i förordningen om landsting den 21 mars 1862, så lydande, som reservationen utvisade.

Herr *Olsson*, *Olof*: Herr talman! Under den tid jag suttit i konstitutionsutskottet har jag lagt märke till att det så småningom samlas en del ärenden, om vilka det väl en gång kan sägas, som det

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.*
(Forts.)

står i barnvisan, att »än bar det hit, än bar det dit och än bar det ned i diket». Jag vill inte precis säga, att frågan om landstingens rätt att själva välja sin ordförande ligger i diket, men man kan åtminstone säga, att hitintills har det än burit hit och än burit dit. År 1912 avslog konstitutionsutskottet en motion i frågan. År 1913 biföll utskottet Kungl. Maj:ts förslag i samma fråga. År 1914 avslogs en ny motion och i år är det på nytt avslag. Det är ju inte mycken utsikt att denna kammare skall svika sina gamla traditioner att alltid följa konstitutionsutskottet, när det har orätt, men det är kanske ändå riktigt, att vi på motsidan säga ett par sanningens ord.

Vi som yrka en ändrad lydelse av §§ 25—27 i förordningen om landsting, vilja i huvudsak följande. Vi vilja, att landstinget skall ha rätt att bland tingets ordinarie ledamöter utse en ordförande och en vice ordförande för tiden till nästa lagtima sammankomst. Och vi föreslå dessutom, att vid samtidigt förfall för båda dessa under tid, då landstinget inte är samlat till möte, den äldsta ledamoten skall tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphör, samt vidare att därest de båda ordförandena skulle avgå eller deras befattningar på annat sätt upphöra, denna samma äldsta ledamot skall tjänstgöra som ordförande. Jag vill också tillägga, att detta inte härstammar från de yttersta dagarnas lust att vända upp och ned på allting utan är ett gammalt folkkrav, som redan år 1869 i andra kammaren samlade 115 röster mot 25. Det framgår vidare av konstitutionsutskottets yttrande, att det inte är principiella skäl, som ligga bakom avslaget — det har alltid erkänts, att principen om kommunernas självstyrelse gäller här — utan det är rent praktiska skäl. Men det är det underliga med dessa praktiska skäl, att deras övertygelseförmåga går precis längs efter partilinjerna: på högersidan verka de nästan som en uppenbarelse och på vänstersidan verka de inte alls.

Det första skälet för avslag är det inte alltför ovanliga, att »såvitt utskottet funnit, hava några olägenheter av det sätt, på vilket den Kungl. Maj:t tillerkända rätten att utse landstingsordförande hittills utövats, ej kunnat påpekas». Det skälet har den förtjänsten, att det inte behöver vederläggas; det hör nämligen inte hit. Vi rikta oss inte alls mot Kungl. Maj:t För att taga ett lättfattligt exempel: när vi yrka på dödsstraffets upphävande, får detta inte uppfattas som en kritik mot skarprättaren eller mot det sätt, varpå denne hedervärde person fungerar — han kan ju mycket väl göra sin gärning till allas belåtenhet — utan mot det att en skarprättare över huvud taget skall fungera. Skälet kan därför saklöst avföras. Men konstitutionsutskottets två enkla rader kasta i stället ett genant ljus över en långvarig praxis. Ursprungligen var det nämligen så, att Kungl. Maj:t kunde välja landstingets ordförande utanför tingets ordinarie ledamöter, och detta förfaringsätt försvarades i sin tur med ett annat praktiskt skäl. Lagutskottet år 1869 ansåg sig nämligen ha gjort den erfarenheten, att mera framstående förmågor ibland fingo vika för medelmåttor, och ansåg det därför välbetänkt, att Kungl. Maj:t kunde få taga personer utanför landstinget. Detta ändrades år 1894 efter ett långvarigt motstånd från just denna kammare. Men

nu komma kammarens egna män och säga, att det motstånd, som då för tiden restes mot att det skulle bli som det för närvarande är, det var tämligen onödigt, ty som det nu är — är det så bra! Jag skall i alla fall titta litet på det skälet, därför att jag har en förnimmelse av att det ännu spökar här och där.

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

Lagutskottet hade som sagt gjort den erfarenheten, att de mera framstående förmågorna ibland måste vika för medelmåttorna, och därför också funnit det välbetänkt, att Kungl. Maj:t fick utse ordförande på det sätt jag omnämnde. Nu kunde utskottet naturligtvis blott mena endera av dessa två saker: antingen att det stora flertalet landstingsmän voro medelmåttor eller också att det endast var en och annan sådan som råkade komma med. Men om det nu vore på det viset, att det stora flertalet utgjordes av medelmåttor, då förefaller det mig riktigt, att de få en medelmåtta till ordförande, ty en begåvad karl skulle naturligtvis i en sådan församling bara ställa till bråk och göra sig omöjlig. Om det vore så, att endast en eller annan medelmåtta kommit med, är det verkligen tänkbart, att just denne skulle bli landstingets ordförande? Om jag skulle våga det antagandet, att *vi* hade någon medelmåtta i denna kammare, skulle vi då kunna tänka oss, att just denne skulle bli talman, därest vi finge välja själva.

Nu tycker man kanske, att detta är väl teoretiska utläggningar, men så är det inte i grund och botten. Ty vi säga visserligen inte numera, att den mera framstående förmågan får vika för medelmåttan; vi säga i stället, att den mera framstående förmågan får vika för den rättrogne högermannen eller den rättrogne socialdemokraten. Men vi mena detsamma, och med denna lilla förändring har lagutskottsåskådningen från år 1869 mycket trogna anhängare den dag som i dag är. Man har svårt att finna sig i exempelvis att en vänstermajoritet skulle kunna sätta en socialdemokrat såsom ordförande, och jag undrar, om det inte egentligen är där som högerskon klämmer. Men den omständigheten, att man så hårt håller på 25 § i förordningen om landsting, räddar egentligen ingenting säkert åt konservatismen. Ty allting förskjutes här i världen, som väl är. Och det kan ju hända en vacker dag, att Kungl. Maj:t själv rodnar så starkt, att han sätter till en socialdemokrat som ordförande.

Det andra skälet är detta, att vissa fördelar skulle vara förknippade med det nuvarande förfaringssättet. Utskottet säger, att den starkt begränsade tiden gör, att det är av synnerlig vikt, »att ordföranden äger tillfälle att före landstingets sammanträde, i den mån det kan ske, bereda de ärenden», som skola komma till avgörande. Det är mycket möjligt, att detta skäl imponerar på den oinvidige. Det giver nämligen den föreställningen, att därest tinget självt finge utse sin ordförande, denne skulle bli en person, som alldeles yrvaken slungades in i ärendena. Men i verkligheten är det ju så, att landstingets ledamöter få sig tillsänd en lista över de olika ärendena senast åtta dagar före tingets första sammanträde, d. v. s. endast en vecka senare, än den kungautnämnde ordföranden får samma lista. Dessutom skola ju alla landstingets ledamöter

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

taga parti i realfrågorna och de flesta av dem skola placeras i utskott för att där just bereda ifrågavarande ärenden. Den som vill resonera logiskt måste därför säga, att skall den omständigheten, att en person har att bereda ett ärende, vara ett villkor för att han skall utnämnas av Kungl. Maj:t, då skulle egentligen Kungl. Maj:t utse tingets samtliga ledamöter, så gott som, utom ordföranden, ty hans handläggning av sakerna är ju till största delen rent formell. Detta är utläggningar, som naturligtvis skulle vara alldeles onödiga, därest inte utskottet argumenterade så underligt. Det ser ut som om utskottet ville driva den satsen, att allting skulle bliva sämre, därest reservanternas förslag bleve lag. Men saken är ju den, att alla praktiska fördelar, som utskottet vill bibehålla, komme att bibehållas. Den ordförande, som först skulle väljas, komme att bliva en person, som haft åtta dagars tid att taga kännedom om ärendena och som sedermera komme att fungera ända till nästa sammanträde. Skulle han gå bort, hade man en vice ordförande, och skulle denne jämväl falla ifrån, ha ju vi reservanter föreslagit en person, som är oberoende av alla missöden, nämligen den äldsta ledamoten i landstinget; han finnes kvar, så länge det finnes en livsgnist kvar i landstinget. Det förefaller mig således, som om detta praktiska skäl också kunde avföras ur diskussionen; det saknar betydelse.

Frågan är egentligen av principiell natur och detta har varit klart ända från början. Lagutskottet år 1869 avslog visserligen en motion av liknande innehåll, men utskottet yttrade dessutom, att »härmed vill utskottet dock ej hava sagt, att så alltid bör förbliva», d. v. s. att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande. »Landsstingsinstitutionen är ännu tämligen ny; men sedan den hunnit mera utvecklas och folket uppnått större mognad för den självstyrelse, som med denna institution åsyftas, — då torde en förändring i den av motionären föreslagna syftning finnas lämplig.» Nu frågar jag: när anse herrarna, att herrarna äro mogna? Det är nu 47 år sedan lagutskottet yttrade detta, och det är många av denna kammaras ledamöter, som sitta som landstingsmän, d. v. s. som äro de blivande valmännen. Personligen vågar jag ju en hel del, men jag får uppriktigt säga, att jag inte vågar betrakta dessa kammaras ärade ledamöter som politisk kart. Och det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är fogad vid konstitutionsutskottets utlåtande nr 8.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman! Det kanske icke vore behöfligt att alltför länge uppehålla sig vid denna fråga, men då den kommit igen gång på gång, skall jag likväl be att få säga några ord. Den föregående ärade talaren har redan påpekat, att frågan åtskilliga gånger varit föremål för behandling i riksdagen. Den är icke någon synnerligen stor fråga, men den har dock en viss principiell betydelse.

Det är emellertid, såsom det riktigt anmärkts, de praktiska skälen mot en förändring, som hittills framför allt skjutits i för-

grunden. Och detta med rätta, ty det är ganska svårt att förstå, varför en förändring skall behöva göras, om inga olägenheter följa av den nuvarande anordningen, men däremot vissa svårigheter av praktisk art kunna befaras uppstå, om en ändring sker.

Motionärerna ha i sitt förslag sökt genom en del detaljbestämmelser undgå vissa av dessa praktiska svårigheter; men åtskilliga andra sådana kvarstå likväl.

Redan 1859 års kommitté, som uppgjorde förslaget till förordningen om landsting, påpekade, att tiden för landstingets sammanvaro är mycket starkt begränsad. I regeln pågår ju landstinget allenast tre eller fyra dagar. Det måste då anses mindre lämpligt, om denna korta tid skall behöva inkräktas av möjliga meningsstrider om vilken person, som bör utses till ordförande, eller av därom förda underhandlingar mellan olika partier inom landstinget, allt på bekostnad av den för de egentliga huvudärendenas prövning knappt tillmätta tiden.

En dylik meningsstrid, som ofta — med hänsyn till de personer, som kunna komma ifråga — är av synnerligen grannliga och ömtålig beskaffenhet, skulle dessutom genast vid tingets början kunna alstra en onödig splittring och misstämning, till skada för huvudfrågornas lugna behandling.

En annan olägenhet, vilken utskottet i sin motivering påpekat och även den föregående ärade talaren omnämnt, är den, att de nödvändiga förberedelserna för ordförandeskapets behöriga fullgörande kunna i vissa fall i hög grad försvåras, om ordförandeplatsens besättande skall bero på val av landstinget i samma ögonblick som förhandlingarna skola börja och ordförandeposten tillträdas. Det är nog sant, att denna olägenhet framträder mindre starkt, om något parti inom landstinget har avgjort övervikt och är efter år återväljer samme ordförande. Men om partistyrkorna växla eller andra omständigheter göra, att ett ombyte på ordförandeplatsen kommer att äga rum, då torde icke kunna förnekas, att synnerlig svårighet kan uppstå för en kanske oförmodat vald ordförande att på ett så ingående sätt göra sig förtrogen med samtliga föreliggande ärenden, att han kan med erforderlig fasthet, skyndsamhet och planmässighet leda tingets förhandlingar.

I detta hänseende erbjuder den nuvarande ordningen vida större säkerhet för en tillfredsställande handläggning av ärendena. Icke minst gäller detta i det ömtåliga fall, att fråga uppstår, huruvida ett ärende faller inom landstingets befogenhet eller ej. Ordföranden har därvid att vaka över landstingsförordningens rätta tolkning och tillämpning. Men var och en, som sysslat med dylika frågor, vet, huru svårt det mången gång kan vara att i ett sådant fall träffa det rätta. Allra minst är därvid att tillråda ett hastigt och överlagt avgörande. Med den nuvarande anordningen vinnes garanti för att sådana frågor i tid observeras och tagas under övervägande, så att avgörandet i landstinget präglas av en fast och väl grundad uppfattning.

Om rätt för landsting att utse sin ordförande.
(Forts.)

Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)

Dessutom är det nog att befara, att i fall ordförandeplatsens besättande skall vara beroende på det sammanträdande landstingets val, mycket av vad som borde tillkomma ordföranden att före landstinget ordna och planera i stället faktiskt kommer att ligga i händerna på landstingets sekreterare. Jag tänker härvid på sådana saker som ombesörjandet av mera tidsödande utredningar rörande en uppkommen frågas förhistoria eller beredande av tillgång till särskilt sakkunnigt biträde för någon frågas behandling eller dylikt. Ofta nog torde till och med kunna befaras, att dylika mera ingående förberedande arbeten alldeles underlåtas, om ordföranden skall väljas av landstinget självt vid dess sammanträde. En ordförande däremot, som långt i förväg blivit av Kungl. Maj:t utsedd att leda tingets förhandlingar, torde i de flesta fall känna en bestämd förpliktelse att så grundligt som möjligt förbereda ärendena och bereda landstinget all den lättnad i dess arbete, som ett sådant på förhand undangjort utredningsarbete kan erbjuda.

Reservanterna hava nu sökt göra gällande, att genom de av dem föreslagna bestämmelserna de praktiska olägenheterna av den ifrågasatta reformen skulle till fullo undanröjas. Så är dock ingalunda förhållandet. Alla de praktiska olägenheter, om vilka jag förut talat, kvarstå oförändrade trots de av reservanterna föreslagna detaljbestämmelserna. Reservanterna ha dessutom icke ens påstått, att den av dem föreslagna anordningen skulle i praktiskt avseende hava något *företrede* framför den nu gällande. Någon vinst i praktiskt hänseende skulle man sålunda icke göra.

Men en lag bör ju ej ändras utan verkligt behov. När frågan var före år 1906 höjdes också mer än en varnande stämman mot en sådan lagändring, som icke bottnade i något verkligt praktiskt behov. Sålunda yttrade t. ex. herr Hedenstierna, att han under mer än 30 år dels såsom sekreterare, dels såsom ledamot deltagit uti landstinget inom det län, han tillhörde, men han hade aldrig någonsin hört uttalas en önskan om eller något begär efter en sådan ändring, som nu ifrågasatts. Herr Petersson i Påboda intygade detsamma, och han tillade: »För övrigt har jag den uppfattningen, att när det gäller att vidtaga en förändring, en reform, skall den hava ett verkligt underlag, det skall förefinnas ett behov av denna förändring. Jag kan icke vara med om att vidtaga förändringar endast för lusten att göra förändringar i det bestående. Och jag kan icke inse, att här finnas några andra skäl än just en sådan lust.» »Det kan icke bestridas», yttrade han vidare, »att de praktiska skälen övervägande tala för ett bibehållande av nuvarande ordning, i synnerhet när man tänker på den begränsade tid, som är anslagen för landstingens arbete.»

Den föregående ärade talaren yttrade också några ord om frågans *principiella* sida. Reservanterna ha skjutit denna sida av frågan fram i förgrunden. De vilja ju icke erkänna några praktiska olägenheter av reformen. »Under sådana förhållanden»,

säga de, »måste de principiella grunder, som oemotsägligt tala för att landstinget bör äga samma rätt att välja ordförande som alla andra kommunala korporationer, vara avgörande, och ingen rimlig anledning finnes att längre undanskjuta denna reform.»

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

Så *oemotsägligt*, som reservanterna tyckas förmena, är nog icke detta resonemang. Jag kan i sådant avseende citera ett uttalande från år 1906 av en andrakammarledamot i ledande liberal ställning. Han yttrade om den sidan av saken: »Även jag anser, att man bör hålla på den kommunala självstyrelsen, och häri vill jag sålunda giva reservanterna rätt. Men då de säga, att den omständigheten, att Kungl. Maj:t utser ordförande i landstinget, skulle vara ett ingrepp i landstingets självstyrelse, då är jag icke med längre; då göra de, enligt mitt förmenande, ett hopp i bevisningen. — — — Det är nämligen min övertygelse, att landstinget i praktiken lika obehindrat utövar sin beslutanderätt och sin verksamhet i övrigt, vare sig ordföranden utses av Kungl. Maj:t eller av landstinget självt. Denna fråga kan jag icke anse såsom någon fråga av betydelse för den kommunala självstyrelseprincipens hävdande, utan på sin höjd som en etikettsfråga.»

Det är sålunda icke alldeles riktigt, som den föregående ärade talaren yttrade, att uppfattningen i denna fråga går efter partilinjerna, ehuru det kan se så ut, om man allenast tager ställningen inom konstitutionsutskottet i betraktande.

Det nämnda uttalandet från ledande liberalt håll utgör en ganska riktig värdesättning av principfrågan, så vitt man därigenom skulle vilja anse den kommunala självstyrelsen hotad.

I själva verket innebär Kungl. Maj:ts utnämningssätt icke den ringaste fara för den kommunala självstyrelsen och har aldrig varit avsedd att däruti göra något ingrepp. Anledningen var en helt annan. Landstinget är nämligen icke, såsom reservanterna synas förmena, att utan vidare sammanställa med *primärkommunernas* fullmäktige, som själva välja sina ordförande. Dessa primärkommuners verksamhet är av uteslutande lokal karaktär. Landstingets ställning är en annan. Det är hela länets eller landstingsområdets representation och intager sålunda i förvaltningen en vida betydelsefullare ställning än primärkommunen kan göra. På landstingens beslut beror ofta den ställning regeringen och riksdagen kan komma att intaga till allmänna frågor, såsom anläggandet av nya järnvägar, bygandet av hamnar, uppförandet av sjukvårdsinrättningar m. m. sådant. Det var bland annat i ljuset av dessa förhållanden, som 1859 års kommitté betraktade frågan om tillsättningen av ordförandeposten i landstingen. Den anordning, att landstinget självt skulle välja sin ordförande, fann nämligen kommittén *icke* vara att förorda i anseende till den betydelse, landstinget genom arten och omfånget av sin verksamhet skulle inom administrationen komma att erhålla, samt i betraktande ytterligare av den

Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)

nära förbindelse, som emellan statsförvaltningen och tingets åtgärder och beslut i följd av sakförhållandets natur ovillkorligen ägde rum. Härtill komme den ansvarsfulla ställning tingets ordförande redan därigenom intoge, att det på hans upplysta och fasta prövning i många fall måste ankomma att avgöra, huruvida ett ärende kunde anses ligga inom tingets befogenhet.

Här är nog frågans kärnpunkt. *Landstingets ställning* såväl i och för sig själv som i förhållande till staten är alltför viktig och betydelsefull för att man, i oträngt mål, skulle vilja avskaffa den garanti, Kungl. Maj:ts utnämningsrätt innebär för att landstingets förhandlingar alltid skola komma att ledas med erforderlig duglighet, insikt och opartiskhet. På dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets avstyrkande hemställan.

Herr Klefbeck: Då jag i utskottet varit med om behandlingen av detta ärende, skall jag be att få säga ett par ord.

Den siste ärade talaren uppehöll sig mest vid befarade olägenheter av den föreslagna förändringen. Men herr Olsson har förut vågat det påståendet att talet om dessa befarade olägenheter saknar all grund och därför kunde avföras ur diskussionen; och på mig åtminstone verkar den siste ärade talarens anförande såsom det mest slående bevis på att herr Olssons påstående varit riktigt. Ty när talaren exemplifierade vad han menade med de befarade olägenheterna, anförde han sådana omständigheter, som jag åtminstone icke kan finna att de inom det tänkbaras gräns kunna inrymma några olägenheter.

Han säger först att om ordförandeval skall äga rum vid landstingssammanträde, skulle detta val inkräkta på den knappt tillmätta tid, som är anslagen till landstingsförhandlingarna. Det är kanske för djärvt att taga exempel från vad som föresiggår i våra egna kamrar, där ganska betydelsefulla val även enligt proportionellt valsätt taga omkring 20 minuter. Om man då antager att val av ordförande med enkel majoritet skulle kräva en halvtimme, så är tiden icke för knappt tillmätt, och att säga att denna halvtimme skulle inkräkta på landstingets arbetsresultat förefaller mig hart när omöjligt.

Vidare sade talaren, att det kunde inträffa, att till exempel en förskjutning inträdde i de olika landstingsmedlemmarnas partiställning, så att t. ex. en förutvarande minoritet efter valet bleve majoritet. Då skulle det kunna hända, sade han, att någon helt oförmodat valdes till ordförande. Jag vågar vädja till kammarens ledamöter, som ju mycket väl känna till huru det brukar tillgå vid allmänna församlingar när deras ordförande skall väljas, om detta sker så fasligt oförmodat eller om det icke tvärtom går till på det sättet, att mycket, mycket ingående underhandlingar föras innan de olika väljarna gå till val. Sålunda kan man, om man vill hålla sig på verklighetens mark, vara alldeles säker på att vilken majoritet ett landsting än

kommer att få, det på förhand är ganska säkert vem denna majoritet till sist kommer att välja till ordförande, så att denne sålunda har fullt ut lika god tid som den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden att sätta sig in uti förekommande frågor.

För det tredje sade han, att man kunde befara att, om en av landstinget vald ordförande skulle komma att fungera, allt förberedande arbete skulle underlätas. Jag tycker detta också är en »befarad olägenhet», som icke alls hör hemma på verklighetens område, ty man kan väl icke rimligtvis förutsätta att landstingets majoritet, som dock består av personer utsedda av olika kommuner att handhava viktiga förtroendeuppdrag, skulle handla så oförsvarligt, att den utser till ordförande en person, som är så loj och likgiltig, att han underlåter allt förberedande arbete.

De framhållna befarade olägenheterna visa alltså enligt min mening sanningen av vad jag vågar påstå och även hört intygas av erfarna landstingsmän, att några verkliga olägenheter av reformens genomförande icke gärna böra kunna inträffa.

Till sist uppehöll sig den föregående talaren något vid den principiella sidan av saken och ville — det var väl huvudsumman av denna del av hans anförande — göra gällande att, om reformen genomföres och således icke längre av Kungl. Maj:t utsedd ordförande skall leda förhandlingarna, skulle man sedan icke ha någon garanti för att ärendena bleve ordentligt handlagda i landstinget. Jag tror också att den faran är alldeles överdriven, ty, såsom jag nyss sade, man får väl antaga, att kommunerna till sina förtroendemän utse sådana män som vinnlägga sig om och även äga förmåga att på ett riktigt sätt handhava landstingens angelägenheter.

Till slut skall jag bara säga en enda sak och det är att för oss ter sig detta som en inkompetensförklaring, om jag så får säga, för en sådan institution som landstingen, om dessa i motsats mot andra kommunala församlingar skulle sakna befogenhet att själva utse sina ordförande. Och allra sist vill jag påminna kamraren om den livliga debatt som fördes här i riksdagen när det var fråga om att Stockholms stadsfullmäktige skulle få rätt att utse sin egen ordförande. Alla de olägenheter, som nu framhållits såsom följden av den föreslagna reformens antagande, voro också då på tapeten och där målades alla möjliga fula gubbar på väggen, som man brukar säga. Men jag vågar vädja till vem som helst, som följt med utvecklingen av Stockholms stadsfullmäktiges arbete, om de befarade olägenheterna i allra minsta grad motsvarades av verkligheten, när den en gång fick träda fram efter reformens genomförande. Och jag vågar också fråga, om de ordförande huvudstadens stadsfullmäktige utsett — det har bara varit två hittills — om icke de på det mest utmärkta sätt skött de olika ärendenas handläggning och beredning.

Då jag alltså icke förstår några olägenheter av reformen

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

ifråga, men däremot är varmt intresserad för sakens principiella innebörd, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Mentzer: Då den siste ärade talaren sökte gendriva den föregående talarens påstående, att dessa val kunde komma att upptaga en väsentlig del av landstingets knappt tillmätta tid, hänvisade han till förhållandena inom riksdagen och sade, att här i riksdagen försiggå mycket viktiga val på, såsom jag tror han sade, 20 minuter, och även om man skulle antaga, att ordförandevalet i landstinget skulle taga mera tid, behövde det dock icke kräva längre tid än en halvtimme eller så omkring. Men i andedraget därefter drog han fram med att i landstinget förekomma precis samma förhållanden som vid riksdagen, att nämligen valen måste föregås av mycket ingående förhandlingar inom valkorporationen. Alltså, lika visst som att valen inom riksdagen upptaga mycket av riksdagens tid, skulle valen av ordförande i landstingen också föranleda att en mycket dyrbar tid därmed upptoges.

Sedan kan jag icke underlåta att fästa mig vid ett par yttranden av den förste ärade talaren. Han sade, att här var det icke det allra ringaste fråga om att på något sätt rikta någon anmärkning mot det sätt, varpå Kungl. Maj:t i detta fall har handhaft den nuvarande makten; och han framhöll därvid bilden av dem, som vilja avskaffa dödsstraffet. De hava ingen anledning att göra anmärkning på det sätt, varpå den hedervärde skarprättaren fullgör sin skyldighet, men de vilja ha bort själva institutionen. Ja, ett sådant ord kan ju passa mycket väl i dens mun som tillhör ett parti, vilket på sitt program upptagit konungadömet avskaffande och republikens införande, och därför är det icke så underligt att ett sådant uttalande också kom fram från den talaren. Jag tror nu icke, att talaren med detta yttrande avsåg att man med denna lagstiftning skulle kunna upphäva konungamakten, men det var dock ett litet drag i den riktningen, och i den mån som det är litet försök åt det hållet att kringskära konungamakten, anser jag att det finnes allt skäl att motsätta sig reformen.

Den förste talaren sade till sist bland annat att allting förskjutes litet varstans här i världen. Ja, det kan hända att det ser ut så som om allt här i världen förskötes för tillfället. Men det finnes dock vissa grundsatser som icke låta sig förskjutas, och i samma mån det lyckas för samhället att förskjuta vissa sanningar är det en olycka för samhället självt. En sådan sanning eller grundsats är enligt min mening den, att man bör så långt som möjligt är tillse att ordförandena i större korporationer sådana som landstingen äro icke blott förmågor utan även ojäviga män. Och då efter min åsikt utsikterna att få den grundsatsen tillgodosedd äro större, om makten att utse ordföranden ligger i Kungl. Maj:ts hand än om den ligger hos landstinget självt, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Klefbeck: Jag trodde icke att en så klok och erfaren man som herr von Mentzer skulle kunna missförstå mitt argument, då han sade att jag ena stunden skulle hava sagt, att ett val skulle taga högst en halvtimme, och den andra stunden att det krävde förberedande underhandlingar. Jag antager, att även den siste ärade talaren fullt förstår, att dessa förberedande underhandlingar äga rum *före* landstingets sammanträde, och om de också skulle taga ända till fjorton dagar i anspråk, inkräkta de dock därigenom icke en minut på själva landstingsarbetet.

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

Herr von Bahr: Den förste talaren har velat göra denna fråga som så många andra till en partifråga, ehuru jag för min del har svårt förstå att denna fråga skall behöva räknas dit. Det har nog icke heller varit så länge som frågan varit uteslutande en partifråga, utan det har varit inom vänsterpartiet på sista åren så, att det i denna fråga än burit hit och än burit dit, som den förste talaren sade i avseende å sakens handläggning inom konstitutionsutskottet. Det har förut anförts yttranden i den vägen av framstående vänstermän. Jag skulle kunna tillägga att så sent som vid konstitutionsutskottets handläggning 1912 var det två så utpräglade frisinade män som friherre Bonde och herr Mannheimer, som talade emot en ändring i den föreslagna riktningen, och det kan även nämnas att, då frågan 1906 var före, även en annan ledande man inom det frisinade partiet, vilken nu är talman i andra kammaren, i denna fråga hade det uttalandet, att han ansåg »angeläget, att riksdagen, såsom den också i allmänhet gör, utövar en viss censur med avseende å de motioner, som väckas, så att den icke släpper fram skrivelser i alla möjliga småfrågor, såsom denna utan praktiskt intresse, ja, utan särdeles teoretiskt intresse heller». Och så fortsätter han: »Här föreligger en motion, som jag för min del icke kan tillerkänna någon praktisk betydelse och vars teoretiska berättigande också synes mig kunna dragas i tvivelsmål.» Jag skulle helt och hållet kunna instämma i detta yttrande och i det som förut citerats av herr Petersson i Påboda.

Vad själva saken beträffar är det uteslutande av praktiska skäl som jag anser att den nuvarande ordningen bör bibehållas, och ingen olägenhet, det vågar jag påstå, har kunnat visas av förhållandena sådana de nu äro. Under sådana omständigheter och ehuru jag är en mycket varm vän av kommunernas självstyrelse i allmänhet anser jag dock att i detta fall den synpunkten bör vika för de praktiskt talande skäl, som förut i denna kammare så ofta blivit framhållna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Zweigbergk: Det undras mig om icke just det skälet som den siste ärade talaren anförde är ett gott skäl för första kammaren att bifalla det yrkande som här motionsvis framställts.

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

Det torde varit alldeles riktigt, som herr von Bahr sade, att det är först på sista tiden, som man kunnat iakttaga, att ståndpunkterna här gå deciderat efter partilinjer. När en fråga har kommit till det stadiet, betyder det i regel, att en större grupp människor inom landet intresserar sig för den på det sättet, att det verkligen föreligger en bestämd avsikt att föra frågan fram till sin lösning. Det torde vara fåfängt att hoppas, att kravet nu skulle kunna falla bort, innan den fått sin lösning, och den kan till slut efter min tro icke bli mer än en, den nämligen, som är föreslagen.

Det har varit brukligt var gång denna fråga kommit upp att säga, och det har sagts även nu, att detta är en liten fråga. Rätt besett synes det skälet att frågan är liten icke vara något skäl att säga nej, ty det betyder att motståndarna icke mena annat än att, om reformen genomföres, kommer icke någon svårare olycka att inträffa. Det erkännandet är på alla håll gjort för länge sedan.

En viss tveksamhet uppstod dock, då jag hörde herr von Mentzer. Ty av hans anförande framgick, att han står på den ståndpunkten, att frågan har den betydelsen, att den sammanhänger med konungamaktens vara eller icke vara i detta land. Jag skulle dock tro, att sedan Kungl. Maj:t år 1913 själv väckt förslag i ämnet, man icke längre skulle få höra det argumentet.

För mig förefaller det mycket lyckligt om första kammaren låte sitt motstånd vika. I annat fall händer det att saken kommer att få samma utveckling som frågan om överståthållarens självskrivnenhet till ordförande i Stockholms stadsfullmäktige, d. v. s. att den överflyttas från riksförsamlingen och till den församling, vars ordförande det gäller. Argumentet, som hörts även i denna debatt, att här icke föreligger något verkligt behov efter som man icke hört några önskingar i den avsedda riktpningen, från landstinget, framkallar lätt den agitation som icke förekommit förut. Men det är en ganska allvarsam historia, när församlingar sådana som Stockholms stadsfullmäktige eller landstingen skola börja på att själva agitera för att giva uttryck åt sin önskan om en förändring. Det kan icke undgås att en sådan strid får udden riktad mot de personer, som fungera som ordförande, något, som ingalunda är önskligt och icke kan vara behagligt egentligen för någon.

Striden om överståthållarens självskrivnenhet tog precis trettio år, och det är nu rätt länge sedan man beträffande ordförandeskapet i landstinget genomförde den reform, som i praktiken innebär att landshövdingarna icke längre utses till ordförande. Saken borde vara mogen. I riksdagen anmärktes på sin tid, att, om man tillfrågade landstingen, huruvida de önskade ett hinder för att landshövdingarna skulle sitta såsom ordförande, skulle man helt säkert icke fått till stånd någon starkare opinionsyttring för den reformen. Men det är också ganska visst, att sedan reformen genomförts, rätt och råder allt fortfarande en allmän belåtenhet med det uppkomna tillståndet. Ställningen i denna fråga, som nu är uppe, torde vara alldeles densamma. Frågan kan nämligen icke undgå att få sin lösning — därför är den principiellt för viktig — denna

lösning kan icke bliva mer än en, och genom sitt motstånd åstadkommer första kammaren endast att en sak, som i sig själv är tämligen oviktig, därigenom kan komma att framkalla en strid av onödigt odiös natur.

Jag yrkar bifall till reservationen.

*Om rätt för
landsting att
utse sin
ordförande.
(Forts.)*

Herr Ekman, Karl Johan: Endast ett par ord! Frågan om överståthållarens självskrivnenhet såsom ordförande hos stadsfullmäktige i Stockholm har enligt min mening icke någon likhet med denna fråga. Stadsfullmäktige i Stockholm fungera hela året om vid flera sammanträden, och den fråga, som icke är beredd vid det ena sammanträdet, kan uppskjutas till det nästa; men vid landstinget förekomma alla ärenden sammanträngda på ett enda möte, och sålunda måste alla ärenden då vara väl beredda.

För övrigt vill jag säga, att den omständigheten, att en fråga gång på gång föres fram och är föremål för debatt, icke betyder, att den är riktig och därför bör bifallas.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade att i avseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjorde herr talmannen enligt dessa yrkanden propositioner och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 46.

Herr statsrådet Vennersten avlämnade följande nådiga propositioner:

nr 53, angående pension till fortifikationsarbetaren Anders Håkansson;

nr 73, angående överlåtelse till lantförsvaret av Tierps kronopark m. m.;

nr 74, angående utvidgning och modernisering av flottans varv i Karlskrona;

nr 75, angående ändringar av kabyssinredningen å vissa av flottans fartyg; och

nr 76, angående anskaffning av gyroskopkompassanläggningar till vissa flottans fartyg.

Ang. förbud
mot tryckning
av vissn upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 3 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om tillägg till § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 1, hade herr *Cavalli* hemställt, att riksdagen måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag om tillägg till § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen, att däri införas näst efter stadgandena om självdeklarationer:

§ 2.

4:o

Att uppgift å belopp, vartill enskild skattskyldigs inkomst blivit av beskattningsmyndighet enligt förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt föreslagen, bestämd eller i och för skattens beräkning upptagen, eller å beloppet av den inkomst- och förmögenhetsskatt, som på grund av verkställd taxering blivit enskild skattskyldig påförd, icke må i tryck offentliggöras. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler och skriften konfiskeras.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att herr *Cavallis* ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Clason*, *Bellinder*, *K. J. Ekman*, *von Geijer*, och *von Mentzer*, greve *Alexander Hamilton*, samt herrar *Hildebrand*, *Hallendorff*, *Andersson* i Höckerum, och *Gustafsson* i Brånsta, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka riksdagen, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande lagstiftning, att den sekretess, varmed självdeklarationsuppgifterna omgärdats, kompletterades med förbud mot offentliggörande i tryck under viss tid av uppgifter å belopp, vartill enskild skattskyldigs inkomst blivit av beskattningsmyndighet för beräkning av inkomst- och förmögenhetsskatt bestämd, eller å belopp av inkomst- och förmögenhetsskatt, som på grund av verkställd taxering blivit enskild skattskyldig påförd.

Herr von Mentzer: Herr greve och talman, mina herrar! Som herrarna se, har det beslut, vartill utskottet kommit i föreliggande utlåtande, icke varit enhälligt, utan åtföljes av en reservation, undertecknad av tio av utskottets ledamöter. Herrarna veta alla, att frågan om hemlighållandet av de enskildas affärer flera gånger varit föremål för riksdagens överläggningar och beslut. Och när förslag år 1902 väcktes om införande av obligatorisk självdeklaration, var det många, som hyste betänkligheter mot detta, men de läto sina betänkligheter falla mot det villkor, om jag så får uttrycka mig, att de fingo en växel accepterad, och den växeln innefattade, att deklarationerna skulle omgärdas, så att de icke bleve föremål för allmänhetens inträngande. Nu hoppades man vid den tiden, att den växeln skulle vara infriad därmed, att, såsom det sedan skett, uti tryckfrihetsförordningen infördes ett stadgande om, att deklarationer skulle endast hållas tillgängliga för vissa personer och icke finge utlämnas. Men, såsom känt är, hava förhoppningarna i detta fall blivit fullständigt gäckade. Det sätt, varpå resultatet av deklarationernas behandling blivit utbasunat, har helt enkelt så gott som förintat värdet av bestämmelsen om självdeklarationernas hemlighållande. Om jag skulle fullfölja den av mig använda bilden av en växel, så frestas jag att fråga, huruvida det icke är en skyldighet för en var mot dem, som medgävo införandet av obligatorisk självdeklaration och utan vilkas medverkan deklaraationsplikten icke kommit till stånd, att infria växeln genom att se till, att det av motionären påyrkade förslaget vinner framgång. För min del kan jag icke annat än svara ja på den frågan.

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.*

(Forts.)

Såsom jag förut nämnt är frågan icke ny. Den har upprepade gånger legat på kamrarnas bord. Nu har emellertid motionären i sin motion, med åberopande av de skäl som förut ha anförts för motionen, särskilt framhållit två nya skäl. Det ena är, att det har visat sig, att de uppgifter, som förekomma i de s. k. taxeringskalendrarna, äro långt ifrån alltid tillförlitliga och därför blivit mer eller mindre värdelösa, och de förhoppningar om fördelar av dessa kalendrar, som man sålunda velat bygga på, äro också delvis vanskliga. Det andra skälet, som blivit anført i motionen, är, att genom införandet av värnsskatt och det beskattningssätt, som därvid införts, har man kommit därhän, att man kan, såsom motionären säger, »på siffran uträkna beloppet av privatförmögenheten hos de enskilda, som blivit påförda värnsskatt». Nu har utskottets majoritet eller de, som blivit bestämmande i utskottet, icke det ringaste brytt sig om att taga upp till bemötande de av motionären anförda särskilda, nya skälen. I stället för att göra detta har utskottet inskränkt sig till att åberopa de gamla skälen, som blivit vederlagda gång på gång, och det skulle kanske vara överflödigt ifrån min sida att på något sätt därför nu bemöta dessa skäl, i all synnerhet som jag har anledning att tro, att motionären säkerligen själv på ett sätt, som är många gånger mera tillfredsställande än mitt, kommer att kraftigt bemöta detta, men jag skall i allt fall med ett par ord bemöta vad utskottet stött sig på.

Utskottet säger i första hand, att ett bifall till motionen skulle

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.*

(Forts.)

innebära en avvikelse från den i tryckfrihetslagen fastslagna regeln, att allmänna handlingar skola vara tillgängliga för allmänheten och icke kunna undanhållas genom något stadgande i tryckfrihetsförordningen, såvida icke skada för det allmänna sker genom ett sådant undanhållande. Man säger, att någon skada kan icke ske genom det förhållande, som nu är tillåtet på detta område. I det fallet har jag och flera med mig den bestämda meningen, att det skadar det allmänna, att en okritisk allmänhet får intränga på det enskilda området. Jag höll på att säga, att lika visst som vi i grundlagen äro tillförsäkrade, att ingens fred i dess hus blir störd, lika visst borde en var vara frikallad från en nyfiken allmänhets inträngande i så intima förhållanden som de, vilka den deklarationspliktige nödgas blotta i deklarationen. Förresten är det väl så, att den huvudregel, från vilken utskottet icke vill medgiva något undantag, har redan åtskilliga undantag. Vi känna tryckfrihetsförordningens föreskrifter beträffande sådant, som förekommer i straffregistret, bankinspektionens handlingar och patentuppgifterna. För så vitt det är på sin plats, att dessa inskränkningar göras i den allmänna regeln, så är det helt säkert på sin plats att inskränkningar göras uti det avseende, som här är i fråga.

Sedan upprepar utskottet det ofta framburna skälet för sin mening, att offentliggörandet av taxeringarnas resultat skulle utgöra, såsom det heter, i sin mån en garanti för, att deklarationsuppgifterna bliva med samvetsgrannhet avfattade. Det har ju också många gånger bemötts med de enligt min tanke riktiga framställningarna, att det innebär en förolämpning mot dem, som på heder och samvete ha givit sina uppgifter, att de skola vara misstänkta av den stora allmänheten och att de uppgifterna skola kontrolleras just från allmänhetens sida. Och förresten äro, såsom jag förut sagt, de särskilda uppgifterna, som förekomma i taxeringskalendrarna, icke alltför tillförlitliga och därför ej heller lämpliga att läggas till grund för en kontroll i detta fall.

Slutligen har utskottet såsom sista skäl åberopat den ofta påpekade och från dess sida påstådda svårighet, som ligger däri, att om motionen bifölles eller vunno framgång, så skulle det åsyftade målet visserligen nås med avseende på taxeringar angående inkomst och förmögenhet, men däremot icke i fråga om det, som tillhör bevilnings-taxeringen. Detta är ju också många gånger bemött med den sanningen, att det har en helt annan betydelse, huruvida man får dessa uppgifter om inkomst- och förmögenhetsskatt, av vilka man kan göra sig ett omdöme i fråga om en persons totala ställning, eller det endast är tillåtet att meddela uppgift om bevilningstaxering, som ju endast lämnar spridda utdrag om en persons ställning. Personer, som äro taxerade i olika kommuner, ha ju sin bevilningstaxering förlagd till de olika kommunerna, och man får genom de uppgifterna icke en sådan bild av hela ställningen, som man nu kan få av de tillåtna taxeringskalendrarna. I sak vederlägges denna olägenhet av det sakförhållandet, att innan inkomst- och förmögenhetsskatten var beslutad och innan värnskatten fanns samt det endast gällde bevill-

ningstaxeringen, så fauns det inga taxeringskalendrar. Det lönade sig icke att giva ut dem.

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)*

Vid föregående tillfällen, då detta ärende förekommit, har man från den sida, där man önskat framgång åt motionen, framställt yrkande, att motionen skulle utan vidare bifallas. Nu hava emellertid reservanterna icke ansett sig kunna komma till samma beslut, och skälet till det ligger uti ett par omständigheter. Under debatten om detta ärende i utskottet fästes uppmärksamheten på, att dessa uppgifter, vilkas offentliggörande vore fråga om att förhindra, kunde efter några års förlopp vara behöfliga för fullgörande av statistiska utredningar eller vetenskapliga arbeten, och då man i utskottet icke ansåg det lämpligt att genast föreskriva något i den riktningen utan ansåg, att det borde överlämnas till Kungl. Maj:t att avgöra vilken tid, som var lämplig för föreskrifternas giltighet, så stannade reservanterna för det förslag, som nu är uttryckt i reservationen, och det så mycket mera, som det under ärendets föregående behandling liksom av motionären själv har framhållits, att det kan i samband med motionens genomförande vara nödigt att vidtaga några förändringar av reglementerande art av gällande skattelagar. Då man ansåg det vara fördelaktigt, att i samband med beslutandet till följd av den såsom riktig ansedda motionen man därjämte också finge klart för sig, vilka dessa förändringar voro, så ansåg man, att Kungl. Maj:t borde och kunde samtidigt lämna anvisning i detta avseende.

Av dessa skäl, som jag nu tillåtit mig anföra, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Mannheimer: Ehuru jag inte tror, att jag har stor utsikt att kunna övertyga kammaren, att utskottet har rätt i denna fråga, så har jag dock ansett, att man borde något utveckla de skäl, som utskottet anfört för sin mening.

Vid alla de tillfällen, då denna fråga varit före, under debatter i riksdagen har man såsom det främsta och såsom det mest avgörande skälet för att en reform i den riktning, som i motionen nu föreslagits, skulle genomföras, framhållit, att offentliggörandet av taxeringarnas resultat skulle för den enskilde, som behöver anlita krediten och för sin ekonomiska existens därav är beroende, vara till stor skada. Om en sådan persons verksamhet ett år givit ett dåligt resultat, och detta framgår av de tryckta taxeringsresultaten, så skulle därav kunna dragas slutsatser, som blevo ödesdigra för den personens fortkomst. Naturligtvis är resultatet av den enskilde näringsidkarens verksamhet en faktor, som kreditgivaren tager med i beräkningen, när han skall bedöma, huruvida han bör bevilja kredit eller ej, men blott en faktor och enligt min erfarenhet icke den avgörande faktorn. Tvärt om spelar nog den omständigheten en ganska ringa roll. Vad som i nu berörda avseende är av vida större betydelse är kännedomen om vederbörandes personliga egenskaper. Hans duglighet och hans personliga vederhäftighet skapa säkrare förut-

Ang. förbud
mot tryckning
af vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

sättningar för krediten än taxeringarna. För öfrigt, även om det i motionen väckt förslaget bleve lag, skulle det säkerligen icke, på sätt motionären antager, bereda den enskilde det skydd i nu ifrågavarande avseende, som man nu vill bereda honom. Jag ber att få erinra om, att även enligt doktor Cavallis förslag skulle taxeringslängderna fortfarande vara offentliga. Hans förslag går ut på, att man endast skall förbjuda, att taxeringslängderna, i vad de röra inkomst- och förmögenhetsskatt, utgivras i tryck. Då är det ju klart, att handelsbyråer och dylika företag, som ha till uppgift att lämna upplysningar om personers soliditet, skulle i berörda fall fortsätta att lämna sina kunder uppgifter ur taxeringslängderna angående vederbörandes taxeringar.

Det har vidare sagts, att detta offentliggörande av taxeringarna föranleder personer, som anlita kredit, att till kreditens stärkande uppgiva högre inkomstsiffror än vad de i verkligheten ha, och detta skulle vara en av olägenheterna. Ja, jag tror också, att sådant förekommer, men även om förslaget skulle genomföras, skulle det enligt min mening i väsentlig grad föreligga samma anledningar för en dylik person att fortsätta med ett sådant förfarande. Ty en dylik person kan fortfarande riskera, att den, som är intresserad av att få reda på hans affärer, vänder sig till taxeringslängderna, som fortfarande skulle vara offentliga. I samband härmed vill jag erinra, att enligt förslaget skulle denna utsträckning av sekretessen endast komma att gälla inkomst- och förmögenhetsskatten. Alltså, taxeringen till bevillning skulle fortfarande åtnjuta samma fulla offentlighet som för närvarande. Nu är det väl i regeln så, att den näringsidkare, vars kredit man vill söka värna, ofta icke äger annan inkomst än av sitt arbete och avkastningen av det kapital han insatt i sin näring. Hans taxering till bevillning blir i detta fall i det stora hela lika med taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt, och sålunda kommer det skydd, som motionären med sitt förslag vill skapa, icke att tjäna det ändamål, som, då denna fråga debatterats, särskilt framhållits såsom det mål, man närmast tänker på. Jag har därför icke kunnat bliva övertygad, att dessa skäl — och det är de, som man framdrager i främsta rummet — ha någon vidare betydelse.

Det har ständigt framhållits och framhålles nu också i motionen, att kravet på, att man skall utvidga den sekretess, varmed man nu vill omgärda inkomst- och förmögenhetsbeskattningen, är ett krav, som särskilt kommit från näringarnas män här i landet. Emellertid har jag en känsla av, att detta krav gjort sig starkare gällande i dessa kretsar vid en tidigare tidpunkt. Det var vid den tiden, då självdeklarationerna infördes, och tiden närmast därefter. Då befarade affärsmännen ganska allmänt, att därigenom att taxeringarnas resultat offentliggjordes i tryck, skulle konkurrenterna få inblick i den deklarerandes affärsställning, som kunde vara till skada för honom. Erfarenheten under de många år, som sedan dess förflutit, har emellertid visat, att

dessa farhågor icke besannats. Det är åtta år sedan förslaget senast var före i riksdagen, och jag undrar verkligen, om det ännu kan sägas, att det är ett krav, som allmänt uppbäres, särskilt av affärsmännen i denna deras egenskap. Affärslivet har ju under denna tid fått vänja sig vid en mycket stor publicitet på detta område, och det har mig veterligen icke tagit någon skada därigenom. Jag vill erinra herrarna om den publicitet, som råder med avseende på aktiebolag, och i den formen drives det ju mycket allmänt både handelsrörelse och industri. Ett aktiebolag är ju numera genom den lagstiftning, som under senare år tillkommit, skyldigt att ingiva bestyrkt avskrift av sin balansräkning och sitt vinst- och förlustkonto till patent- och registreringsverket, och där ligga dessa handlingar öppna för dem, som vilja taga del av dem. Någon skada för näringslivet torde icke kunna sägas hava därav uppkommit.

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.*

(Forts.)

Vidare finner jag ett stöd i min uppfattning, att denna fråga icke har den betydelse för handeln och näringslivet som påstås, uti bland annat den omständigheten, att de krav, som här ha framlagts för riksdagen, aldrig ha framburits av någon representant ur näringsmännens egna led, och det vore väl egenomligt, om verkligen skadan av detta offentliggörande varit så stor och allmän, som man säger, om man skulle ha låtit köpmännen lida under dessa förhållanden alla dessa år utan att någon näringsidkare dragit den inför riksdagen.

Vidare vill jag i detta sammanhang erinra om att t. ex. de handelskalendrar, som givas ut och som allmänt köpas av näringsidkarne, innehålla åtminstone för de större städerna uppgifter vid näringsidkarnes namn angående deras taxering. Vem är det nu, som köper dessa handelskalendrar — och för övrigt även taxeringskalendrarne — om icke affärsmännen? Och särskilt vad beträffar den »röda bok», som doktor Cavalli talar om i sin motion, så är det väl i allmänhet de större affärsföretagen som ha köpt den. Om det nu verkligen vore så, att detta offentliggörande i tryck av dessa uppgifter vore till så stor skada, varför köpa de då dessa böcker? Om de underlåte att köpa dem, skulle publikationen ifråga icke längre komma ut.

Emellertid — jag är villig att medgiva, att till stöd för detta förslag ett skäl kan framhållas, vilket också doktor Cavalli framfört i sin motion, nämligen att detta offentliggörande i tryck av taxeringsuppgifterna av många kännas som ett obehörigt ingrepp i privatlivet. Denna känsla, det erkänner jag villigt, är värd all respekt och bör också vinna skydd, i den man detta kan ske utan att allmänna intressen kränkas. Jag antager, att jag härvidlag är fullt ense med motionären. Han utgår, när han väcker sitt förslag, därifrån, att det icke föreligger något sådant samhällsintresse, som talar emot denna inskränkning i tryckfriheten. Han resonerar ungefär så här: Vad tjänar full offentlighet till på nu ifrågavarande område? De skattskyldiga avgiva sina deklarationer på heder och sam-

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.*

(Forts.)

vete, och någon vidare kontroll över deklARATIONERNA har samhället icke att utöva; och på vad sätt skulle för övrigt allmänheten kunna kontrollera dessa uppgifter? Men är detta resonemang riktigt? Skulle man i så fall icke med samma rätt kunna överföra ett sådant resonemang på många andra områden inom samhällslivet? Om vi tänka på t. ex. våra bouppteckningar, så innehålla de den mest specificerade redogörelse för ett bos ekonomiska förhållanden. De uppgiva i detalj boets tillgångar och uppgiva vidare, vem boet har fordringar av och till vem det står i skuld med angivande av namn och belopp. Nu kan man naturligtvis på samma sätt som i detta fall doktor Cavalli resonera så här: dessa bouppteckningar äro avgivna under edlig förpliktelse, de granskas av rättens ledamöter, och vad skall då denna ytterligare kontroll tjäna till? Vi veta också, att tidningarna förnöja sina läsare, då det är fråga om rika bon, med alla intressanta detaljer. Vi veta också, att det tryckes t. o. m. broschyrer, som ha till grundval dessa bouppteckningar — herrarna ha nog hört talas om en publikation, som heter »Våra millionärer», en som jag tror ganska tarvlig publikation, som man utan all skada skulle kunna avvara. Men ingen har kommit fram med den fordran, att bouppteckningarna icke skulle få offentliggöras. Man kan taga andra exempel: rättstvisterna vid våra domstolar; de mål och ärenden, som de handlägga, röra ju till väsentlig del endast enskildas angelägenheter. Vad angår det allmänheten, om Pål står i skuld till Per eller Per till Pål? Vad angår det utomstående, vad som förekommer till ex. vid äktenskapsskillnads mål? Man kan icke hindra, att sådana detaljer avtryckas, som äro ytterligt pinsamma för kontrahenterna. Man kunde ju här resonera på samma sätt: domaren har avlagt domared, vad behöver man för ytterligare kontroll, och vad har allmänheten att göra med detta? Jag tror, att ingen, icke ens doktor Cavalli, vill stå för ett sådant resonemang, och varför? Jo, därför att alla inse betydelsen av offentlighet på ifrågavarande område. Därför äro också alla ense om, att man för att vinna de stora förmåner, som publiciteten medför, måste taga också de olägenheter, som offentligheten otvivelaktigt i många fall vållar. På samma sätt måste man efter vad jag kan finna resonera i fråga om inkomstförmögens-taxeringen. Den omständigheten, att man måhända icke med hänvisning till något visst fall kan bestämt peka på betydelsen av allmänhetens kontroll, är icke avgörande. Det avgörande är, att erfarenheten visat, att full offentlighet i allmänhet är av den största betydelse för samhällslivets sunda utveckling. I denna offentlighet ligger därför en garanti, som man icke utan synnerligen viktiga skäl vill avstå ifrån.

Med de höga skatter vi nu ha och säkerligen ännu länge få räkna med kan för en mindre samvetsgrann man — och sådana finnas — frestelsen att lämna en oriktig deklaration vara ganska stor. Vetskapen om att hans taxering kan bli offentliggjord

i tryck och således komma inför allmänhetens ögon kan vara ägnad att motverka denna frestelse. Han vill icke utsätta sig för risken, att hans försummelse blir uppenbar. Detta kan under nu rådande förhållanden lätteligen ske, ty det är i synnerligen många fall så, att inom den krets, där den skattskyldige rör sig, finnas personer, som ha ganska god kännedom om hans ekonomiska förhållanden. Däri ligger enligt min mening en garanti, vars betydelse icke bör underskattas. De skäl, som jag nu har framhållit, ha för mig varit avgörande, då det gällt att intaga ståndpunkt till denna fråga. Det är alltså icke min mening att bestrida, att utbudandet av kalendrar med taxeringsuppgifter liksom även dessa uppgifters tryckande i tidningar är allt annat än tilltalande och av många kännes som ett obehörigt intrång på ett område, som de anse tillhöra privatlivet, men jag kan av de skäl, för vilka jag nu redogjort, icke anse dessa olägenheter vara så stora eller av den art, att de berättiga några ytterligare inskränkningar i tryckfriheten på detta område.

Ang. förbud mot tryckning av vissa uppgifter om skattskyldigas inkomst.

(Forts.)

Till sist vill jag framhålla, att en anordning, sådan som i motionen föreslagits, icke är så lätt genomförd, som motionären tänkt sig. Den leder nog till, att dubbla taxeringslängder finge upprättas, en för bevillningstaxeringen och en för inkomst- och förmögenhetstaxeringen. Detta kommer att vålla stort besvär och mycken kostnad inom alla landets kommuner. Då frågan sist var före i andra kammaren, framhölls av en av representanterna för landsbygden, jag tror det var herr Jansson i Djursåtra, att detta skulle vålla besvär och kostnader, som man enligt hans mening icke borde underkasta sig för vinnande av det syfte motionen ville uppnå. Vidare får man komma ihåg, att om man nu skall bereda detta skydd som motionären önskar åt taxeringsuppgifterna, komma vissa delar av kammarrättens och vissa delar av regeringsrättens protokoll att bliva hemliga. Det visar sig också, att ehuru denna motion varit inför riksdagen tre gånger i precis samma form, så hava efter den debatt, som varit i konstitutionsutskottet, reservanterna icke vågat sig på att yrka bifall till motionen såsom vid de tre föregående gångerna, då första kammaren utan vidare bifallit förslaget. Detta ha som sagt reservanterna icke vågat föreslå, utan de ha insett, att frågan lagtekniskt sett icke är så lätt att lösa, som motionären föreställt sig.

Jag skall nu icke uppehålla kammaren längre utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Cavalli: Herr talman, mina herrar! Jag har uti den nu föreliggande motionen föreslagit riksdagen att i tryckfrihetsförordningen intaga ett stadgande, att uppgift å belopp, var till enskild skattskyldigs inkomst blivit av beskattningsmyndighet enligt förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt föreslagen, bestämd eller i och för skattens beräkande upptagen, eller å beloppet av den inkomst- och förmögenhetsskatt, som

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

på grund av verkställd taxering blivit enskild skattskyldig påförd, icke må i tryck offentliggöras, ävensom att den som bryter häremot skall straffas.

Det kan, mina herrar, icke slå fel, att den som motsätter sig genomförandet av ett förslag i den riktning, som nu föreligger, icke förstår eller — sannolikare — icke vill förstå den grundliga förändring i skattelagstiftningen, som skedde, då i densamma infördes obligatorisk självdeklaration. Före detta instituts tillkomst hade beskattningsmyndigheterna icke uppgifter angående andra än ämbets- och tjänstemän samt vissa befattningshavare, under det beskattningsmyndigheterna beträffande den stora och viktiga grupp av skattskyldiga, som utgöres av yrkes- och näringsidkare samt handlande, voro uteslutande hänvisade till yttre kännetecken, till jämförelse med andra, till hörsagor, med ett ord till gissningar och förmodanden. Allt vändes upp och ned i och med självdeklarationsinstitutets införande. Staten tager den enskilde som medverkande vid bestämmandet av det belopp, för vilket han skall taxeras, och avfordrar honom detaljerade och noggranna uppgifter om hans inkomst och hans ekonomiska förhållanden, uppgifter, som han tvingas att på heder och samvete avlämna och för vilka han är underkastad ansvar och riskerar ökade skatter, därest de i någon del befinnas oriktiga. Som den ärade representant för konstitutionsutskottet, som nyss yttrade sig här, till fullo medgav, gripa dessa uppgifter i hög grad in i den enskildes privatförhållanden, vilket i ännu högre grad blev fallet, sedan förordningen av den 28 oktober 1910 angående inkomst- och förmögenhetsskatt tillkommit. Självdeklarationen röjer detaljer om den skattskyldiges inkomst och förmögenhet, som han eljest icke lämnar till någon, vem det än vara må. Nåväl, när lagstiftaren i beskattningshänseende införde dessa bestämmelser, förbisåg han icke olägenheterna och han omgärdade den deklaration, som den skattskyldige hade att avgiva, med en mängd bestämmelser, avseende att skydda dess sekretess. Så t. ex. stadgades och är ännu stadgat i beskattningsförordningarna, att granskning av de skattskyldiges deklarationer endast må verkställas av beskattningsnämnds ordförande samt en ledamot som utses av beskattningsnämnden, den av konungens befallningshavande förordnade ledamoten i taxeringsnämnd samt kronans ombud hos prövningsnämnd. För innehållet i deklarationen må icke inom beskattningsnämnd lämnas vidare redogörelse än som för taxeringen oundgängligen erfordras, och må deklaration ej heller utan den skattskyldiges skriftligen avgivna samtycke i beskattningsnämnds protokoll intagas. Handlingarna skola vid kommunikation vara inneslutna i förseglat konvolut etc. Vidare stadgas, att ordföranden eller ledamot i beskattningsnämnden, kronans ombud hos prövningsnämnd och beskattningsnämnd biträdande tjänsteman icke få yppa innehållet av skattskyldigas meddelade uppgift eller upplysning, och, om de bryta häremot, äro de underkastade ansvar och eventuellt skadeståndsplikt. Detta, mina herrar, säger lagstiftaren i beskattningslagstiftningen,

men i tryckfrihetslagstiftningen är det annorlunda. Var och en, som äger tillgång till en tryckpress, kan för all världen publicera resultatet av den beskattning, vars förberedande åtgärder omgärdas med en sådan grad av sekretess. Vad vilja herrarna kalla ett sådant sätt att lagstifta? Lagstiftaren proklamerar å ena sidan hemlighållande, men å andra sidan möter intet hinder att publicera resultatet. Detta är — herrarna få icke taga illa upp — ett ovärdigt skämt med den enskilde, och jag skulle vilja tillägga, att ett sådant lagstiftningsförfarande är knappt tillståndigt.

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.*

(Forts.)

Vad är nu — här kommer jag in på vad konstitutionsutskottets representant framhöll — vad är nu vinsten av denna offentlighet? Konstitutionsutskottet har i sitt utlåtande medgivit, att vissa olägenheter följa därmed, och den siste ärade talaren, som förde utskottets talan i angenäm och mild form, medgav också, att icke oväsentliga olägenheter uppstå för den skattskyldige genom detta offentliggörande, men han liksom utskottet böjde sig för den teoretiska sats, som utskottet proklamerat i sitt utlåtande, då det säger, att dessa olägenheter ej äro av den art och det omfång, att de kunna motivera ett undantag från den i tryckfrihetsförordningen uppställda grundsatsen, att beslut rörande allmänna ärenden må av envar i tryck utgivast. Ja, mina herrar, detta är verkligen ett nytt uttryck av vår tids dyrkan — åtminstone på vissa områden — av en allmän teoretisk sats, även om man därigenom åsidosätter det praktiska livets krav och berättigade fordringar, och nu kommer jag i all vänlighet att bestämt bestrida vad den siste ärade talaren sade, då han yttrade, att från näringarnas sida någon anmärkning numera icke förekommer mot detta offentliggörande. Han yttrade, om jag fattade honom rätt, att man förut bland näringsidkarne hade hyst fruktan för detta offentliggörande men att senare denna fruktan försvunnit. Jag betvivlar, att han har rätt däri. Jag vill i detta avseende åberopa ett uttalande vid handelskammarmötet så sent som år 1913. Det hölls i Göteborg, den ärade talarens egen stad. Handelskammarmötet är ett möte, i vilket representanter för hela rikets alla handelskammare deltaga, och således var detta en fullödlig representation för näringar och industri. Vid detta möte, som hölls den 3 och 4 november 1913, uttalades den meningen, att utgivande av taxeringsuppgifter rörande bevillningen samt inkomst- och förmögenhetsskatten i tryck skulle förbjudas, såväl som dessa uppgifters mångfaldigande på mekanisk väg. Det är sålunda fastslaget, att näringarnas representanter år 1913 hyste samma uppfattning som de tillföre hyst, och jag ber att få betona, att när jag läste igenom förhandlingarna vid detta möte, så fann jag att bland dem som deltog i detta beslut voro åtskilliga personer, som äro kända för långt avancerade liberala åsikter i politiskt avseende, däribland riksdagsmän, tillhörande det liberala partiet i båda kamrarna.

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

Nu har konstitutionsutskottet för bevarandet av den heliga rätten att delgiva allmänheten resultatet av deklarationerna anfört följande skäl, som den siste ärade talaren vidare utvecklade, nämligen att rätten till offentliggörande av taxeringens resultat bör bibehållas, såsom utgörande i sin mån en garanti för att deklarationsuppgifterna bliva med erforderlig samvetsgrannhet avfattade.

Mina herrar! Jag har i stort sett i hela min livsverksamhet sysslat med beskattningslagstiftning och handläggning av beskattningsmål. Men under denna min långa erfarenhet vet jag icke något enda fall, *icke ett enda*, efter självdeklarationsinstitutets tillkomst, där publicerandet av taxeringens resultat föranlett ändring i beskattningen. Det ankommer således på konstitutionsutskottet att angiva några fall, då sådant har ägt rum. Ty annars är skälet utan all betydelse.

Den siste ärade talaren lade sina ord så, att åtminstone jag fick klart för mig, att man kunde konstruera satsen teoretiskt utan att man visste något praktiskt fall. Jag förmodar, efter det med livlighet nu begärdes ordet, att han får hjälp från annat håll, där dessa fakta kunna uppräknas. Detta skäl är emellertid gammalt. Det har anförts redan vid 1907 års riksdag, men det andra, det viktigaste skälet, som konstitutionsutskottet kommer med, är alldeles nytt. Det återstår bara att se till, om det är sant. Det heter:

Då nu för det ojämförligen största antalet skattebetalare inkomsten enligt bevillningsförordningen i regel sammanfaller med inkomsten enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, skulle den föreslagna bestämmelsen för dessas vidkommande bliva utan betydelse, medan däremot personer, som hava sin förmögenhet så placerad, att densamma helt och hållet eller till viss del drabbas av allenast inkomst- och förmögenhetsskatt, exempelvis aktieägare, skulle komma i åtnjutande av det skydd mot taxeringsresultatens offentliggörande, som åsyftas med motionen. Och så kommer domen över detta: En sådan ordning kan utskottet icke undgå att finna avgjort olämplig.

För att bedöma värdet av detta i konstitutionsutskottets utlåtande förekommande påstående skall jag be att få erinra där-om, att skatt enligt bevillningsförordningen samt enligt inkomst- och förmögenhetsförordningen fastställs efter i vissa avseenden väsentligt olika grunder. Så är enligt bevillningsförordningen förbjudet för den skattskyldige att avdraga utskylder, under det att enligt inkomst- och förmögenhetsskatteförordningen det är honom medgivet att göra avdrag för alla utskylder med undantag av kronoutskylder. Enligt bevillningsförordningen får den skattskyldige göra avdrag för ränta å upplånat rörelsekapital, om han är affärsman, samt för ränta å upplånat kapital, om han skattar för inkomst av kapital, men eljest icke för räntor, under det att enligt inkomstskatteförordningen han får göra avdrag i stort sett för all ränta. Och slutligen — och icke det

minst viktiga — inkomst enligt bevillningsförordningen, med undantag för handlande i städer med flera territoriella församlingar, taxeras på de olika orter, där rörelsen i avsevärd omfattning eller till väsentlig mån drives, under det att enligt inkomstskatteförordningen all inkomst sammanföres på ett enda ställe. Hur är det då möjligt, att för det stora flertalet fall — för det ojämförligt största antalet skattebetalare, säger utskottet — inkomsten enligt bevillningsförordningen i regel sammanfaller med inkomsten enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt? I det avseendet har jag icke tillgång till den statistik, som konstitutionsutskottet naturligtvis haft framför sig, då det så positivt uttalar en sådan sats, och jag väntar med stort intresse den uppgift i detta avseende, som någon representant för utskottet nu icke lär kunna underlåta att giva kammaren del av. Ty herrarna vilja väl icke omgärda *den* uppgiften med en sådan sekretess, varmed jag vill skydda taxeringsuppgifterna?

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)

I avbidan på detta får jag säga, att med undantag för de mycket små inkomsttagarna, som hava några hundra kronors inkomst, kanske intill ett par tusen kronors inkomst, så *måste* i allmänhet förefinnas olikheter. Vad dessa små inkomsttagare beträffar, så skulle det nog icke komma ut någon taxeringskalender i alla fall, ty de små inkomsttagarna skulle icke sporra nyfikenheten så mycket, att det lönade sig att kalla sig redaktör för en taxeringskalender.

Men om jag nu går till de uppgifter, som verkligen nu publiceras — jag har för första gången i mitt liv gjort den depensen att köpa en taxeringskalender, men jag gör det icke vidare, och jag tycker icke det vore mer än rättvist, om jag skickade räkningen till konstitutionsutskottet — har jag tagit fem på varandra följande sidor på måfå och har räknat där upptagna skattskyldige. De äro 371. Om de skattskyldige säger utskottet, att för det ojämförligt största antalet skattebetalare är inkomsten enligt bevillningsförordningen och enligt inkomst- och förmögenhetsförordningen lika. Vad säger taxeringskalendern? Jo, mina herrar, av dessa 371 är det lika för 9 och olika för 362! Så förhåller det sig med den uppgiften. Med den valör, som detta skäl fått inom konstitutionsutskottet, med den framträdande del detta skäl fått i bevisföringen står och faller hela konstitutionsutskottets motivering och förty dess konklusion.

Nu är det så, att olägenheterna av offentlighet äro av den siste ärade talaren vidrörda, framhållna och delvis erkända. Nu skulle jag vilja säga om dessa olägenheter, att den principiella olägenheten med detta är — jag har i min motion begagnat det uttrycket, att staten icke bör göra större våld, än nöden kräver — att det är ett våldförande av staten på den enskilde utan att detta för något statsändamål kräves, ty det kan icke vara något statsändamål att tillfredsställa nyhetshungern och kritiklystnaden hos en del mer eller mindre sysslolöst folk.

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

Det är vidare den olägenheten med dessa s. k. taxeringskalendrar och taxeringsuppgifter i vissa tidningar — jag tror icke tidningarna i allmänhet taga in dem — att de ge anledning till fullständiga orgier i skvaller på gator och gränder för att icke tala om kaffekonseljer. De lämna vidare en falsk bild av ställningen, därför att en tillfällig vinst på en affär kan lämna en oriktig bild av densamma. Och vidare olägenheterna för barn. Det har berättats mig från trovärdigt håll från flera sidor, att barnen i skolorna taga del av taxeringskalendern och att barn, vilkas föräldrar ståta med stora siffror, se ned med en viss nedlåtenhet på barn, vilkas föräldrar icke äro så väl ekonomiskt lottade. Och slutligen om olägenheterna äro stora, då beloppen angivits riktigt, huru stora skola de icke vara, då de införas oriktigt! Jag förmodar, att redaktörerna av dessa kalendrar icke falla under tryckfrihetsförordningen, men om de det gjorde, blevo de väl frikända för den goda avsiktens skull. I en landsända har förlidet år i stort sett alla uppgifterna varit oriktiga, därför att redaktören icke kunde skilja på den siffra, som bestämts såsom den beskattningsbara inkomsten, och den siffra, efter vilken skatten utlades. Han tog icke den uppskattade siffran, utan progressionssiffran!

Herr talman! Jag har yttrat mig nu om vad som står i konstitutionsutskottets betänkande och jag skall övergå till vad som icke står där. Jag skall komma till förmögenhetskalendern. I min motion har jag lämnat en redogörelse för föregående strävanden i denna riktning. Jag sade i min motion, att jag icke lyckats i mina förut gjorda bemödanden och att jag därför måhända borde hava låtit saken falla. Men anledningen varför jag icke gjort det var, att under förlidet år hade utkommit en förmögenhetskalender. Detta var det nya skälet för motionens förnyande. Men utskottet har dock icke med ett ord omförmålt detta nya skäl, under det utskottet mycket fullständigt redogjort för vad som förut passerat. Om jag hörde rätt — jag hade svårt att uppfatta det — talade den siste ärade talaren något om förmögenhetskalendern, men utskottet har icke alls omnämnt den. Jag ser i detta utskottets åtgörande ett, låt vara tyst, instämmande i det allmänna ogillande, som kommit den publikationen till del. Staten har ansett sig böra av skattskyldiga medborgare utkräva en ganska dryg skatt, som lades huvudsakligen på de mera förmögna skuldror för täckande av kostnaderna för fosterlandets försvar. Då denna skatt bestämdes, så skedde det på sådant sätt, att om man sammanställde grunderna för å ena sidan inkomst- och förmögenhetstaxeringen och å den andra värnsskattetaxeringen, kunde man genom vanlig aritmetik räkna ut på siffran den beskattning underkastade skattskyldiges privatförmögenhet. Ingen trodde väl då, att någon skulle vilja begagna sig av detta förhållande för att förtjäna pengar på allmänhetens nyhetshunger. Men det har funnits de, som varit så

fria från skrupler att ej ens det sättet att förtjäna pengar lämnats oanvänt!

Nu är sagt i det cirkulär, som utfärdades om bokens försäljning, ett cirkulär som jag i min motion intagit, bland annat: vilken eminent betydelse för hela vårt lands affärsvärld och kreditgivning en dylik uträkning bör äga. tarvar ingen närmare utläggning. Jag har av den siste ärade talaren fått höra, att jag icke har rättighet att representera näringar eller industri, och jag skall icke tvista med honom om det. Jag skall låta det vara en öppen fråga. Men jag skall använda mig av en auktoritet i den vägen och för honom också kanske, nämligen Stockholms handelskommare. Den ingav den 14 december 1915 en framställning till Kungl. Maj:t, i vilken den vänder sig mot Svensk förmögenhetskalendar. Det säges där: att de i kalendern meddelade uppgifterna skulle kunna vara till något avsevärt gagn för affärslivet och kreditgivningen synes vara ganska tvivelaktigt. Snarare skulle man kunna befara, att kalendern kan för affärsvärlden bliva till skada efter som enligt vad handelskammaren har sig bekant de i densamma förekommande uppgifterna i vissa fall visat sig vara synnerligen missvisande. Det säges vidare — det är icke jag som säger det, utan det är Stockholm handelsmare —: »Nämnda kalender icke kunna betecknas såsom det hittills största missbruk av taxeringslängdernas uppgifter.» Och vidare säges det, att uppgifterna »innebära ett obehörigt inblandande i nästans angelägenheter och sträcka sina skadliga verkningar även till det uppväxande släktet, som ofta nog kan därigenom ledas till olämpliga reflektioner rörande föräldrarnas ekonomiska förhållanden».

Nu är det sagt vidare om denna förmögenhetskalendar — jag skulle tro i företaget till densamma — att den icke kan göra stor skada, enär den med hänsyn till det höga priset — 40 kronor — icke kan komma till den stora allmänheten. Ja, mina herrar, utgivaren av kalendern har kanske icke känt människonaturen så väl. Kanske har det gått sämre än han förmodat. Lika väl som man för sitt nöjes skull består sig en parkettbiljett till teatern, kan man ibland bilda bolag för inköp av förmögenhetskalendar. Så har man bildat ett bolag på 8 personer och således för en femma var kommit i åtnjutande av kalendern och vad den innehåller. Och det har icke undgått herrarna, som bo i Stockholm, att i tidningarna förekommer en så lydande annons: »Förmögenhetskalendar utlänas.» Och så angives telefonnumret. Jag hoppas, att herrarna icke anse att numret bör komma i kamrarnas protokoll, men enskilt står jag till tjänst med det.

Jag kämpar en hopplös kamp, ty jag vet, att motionen redan är avslagen i andra kammaren, och även om första kammaren bifaller reservationen, är det således utan någon effekt. Jag vill emellertid icke lova, att detta är sista gången jag upptagit frågan. Det kan hända, att jag kan göra det ännu en gång. Men innan jag slutar nu skulle jag vilja säga: Skulle man ända icke

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.*

(Forts.)

kunna tänka sig, då denna näring icke tyckes kunna förbjudas, att i en tid som denna, då man söker efter skatteobjekt på alla håll, man skulle kunna lägga särskild skatt på den näringen? Vore det så, att den därigenom ginge under, vore därigenom ingen olycka skedd.

Herr Alexanderson: Herr talman! I en föregående debatt under dagens lopp yttrade herr Karl Johan Ekman, att den omständigheten, att en motion kommer igen gång på gång, egentligen ingen borgen är för att däri framförda önskemål äro så berättigade. För min del skulle jag vilja göra detta tillämpligt på det löfte, som den ärade motionären givit att komma igen med denna motion.

Det som emellertid föranledde mig att begära ordet var, såsom motionären mycket riktigt förmodade, hans uppgift att han själv, under ett långt livs sysslande med taxeringsärenden, alltsedan den obligatoriska självdeklarationens införande här i landet icke hade kunnat finna ett enda fall, då offentlighet i tryck av skatteresultatet hade haft någon nytta för staten i form av förhöjd beskattning. Jag är visserligen icke, som den ärade motionären tänkte sig, i tillfälle att framställa någon statistik rörande de fall, där en sådan nytta har kunnat framkomma, det säger sig nästan självt; men jag vill meddela, att från den ofantligt mycket mera begränsade erfarenhet jag haft, nämligen ett par års erfarenhet som ordförande i ett taxeringsdistrikt här i Stockholm, jag varit i tillfälle iakttaga, hurusom verkligen detta publicerande av taxeringsuppgifterna haft sin nytta. Jag förför för min del vid taxeringsarbetet på det sättet, att då ett stärbhus deklarerade, undersökte jag alltid vad föregående års taxeringskalender hade att säga rörande den avlidnes deklaration. I flera fall fann jag en så förvånande olikhet emellan det föregående årets taxering och den som borde följa av stärbhusets deklaration, att jag fann mig föranlåten sätta mig i förbindelse med vederbörande dödsboudredare och fick i flera fall det svaret: Mycket beklagligt, vi se icke annat möjligt än att föregående deklarering har varit oriktig. Och resultatet blev naturligtvis eftertaxering. Med de former under vilka taxeringen sker här i Stockholm vore det för en taxeringsförrättare alltför besvärligt att utan hjälp av en taxeringskalender kunna verkställa denna lilla kontrollåtgärd. Ty det är icke så, att taxeringsnämndernas ordförande arbeta på ämbetsrummet med tillgång till de äldre längderna. Utan om verkligen dylik kontroll skall komma att effektivt och i tillräcklig utsträckning anställas, bör det otvivelaktigt kunna ske med användande av en mindre omgång än den, som skulle blija följden av taxeringskalenderns slopande.

Jag har också haft med denna fråga att göra i ett annat sammanhang, nämligen då jag för någon tid sedan deltog i arbetet på en ny tryckfrihetsförordning, då denna fråga om sekretess eller icke rörande skattetaxeringarna naturligtvis var uppe, bland

annat just av den grund att även då ett antal representanter för handels- och näringslivet, speciellt handelskamrarna i Stockholm och andra delar av riket, gjorde framställningar av likadan art som den motionären i dag nämnt. Det var med dessa framställningar alldeles som med dem, han för oss i dag har föreläst, att när man frågade sig: Vilken är då motiveringen för att denna sekretessföreskrift skulle införas, då befanns den ändå i grund och botten vara just den där känslan av olust för den private, att andra skulle få kännedom om hans förhållanden. Det var icke så, att det kunde påvisas verkliga olägenheter för handeln och kreditlivet. Jag samtalade muntligt och ingående med flera av dem, som ivrigast framburo det förevarande önskemålet, och jag fick det uttryckliga erkännandet, att man icke kunde påvisa några kommersiella olägenheter, om man också icke ville avvisa möjligheten, att sådana *kunde* finnas. Alltid kom man till sist tillbaka till den där rent privata olusten att andra skulle behöva hava reda på, hur jag hade det i inkomst- och förmögenhetshänseende! Man framförde bland annat med stor styrka detta, att ens egna avlönade biträden, agenter o. s. v. skulle behöva hava kännedom om den saken. Det vore icke behagligt. Jag har icke kunnat komma ifrån att det fortfarande är detta som ligger i botten på hela det av motionären här i dag och så många gånger förut av honom och andra framburna kravet. Jag kan ju *förstå* detta krav, men jag har icke den allra ringaste lust att gent emot det enligt min tanke uppenbara allmänna intresse, som talar i motsatt riktning, *gå det till mötes*.

Jag vill ock framhålla, att sedan nu redan ett stort antal är igenom de svenska inkomsttagarna och förmögenhetsägarna i gemen hava varit utsatta för dett obehag, anpassar man sig, så att säga, till det. Jag är övertygad om att herrarna förarga er icke över detta så mycket i dag, som ni gjorde för 10—12 år sedan; och detta är en företeelse som har generell giltighet. Den gång som den första stora tyska »Auskunftei», Schimmelpfennig begynte sin verksamhet, var det ett anskri över det skandalösa i att en dylik soliditetsbyrå skulle understå sig att nosa i enskildas ärenden och underrätta andra enskilda därom. Numera är soliditets- och upplysningsverksamheten allmänt erkänd såsom något verkligt gott och nyttigt i samhället.

Beträffande sådan verksamhet som utgivandet av taxeringskalendern kunde man på den ärade motionärens gest, då han så att säga nästan med tång lyfte ett exemplar för kammarens ögon under bedyrande, att det var första gången i sitt liv han köpt ett sådant, se ett återsken av den gamla uppfattningen av taxeringskalendern: Den — den tar riktigt hederligt folk icke i handen! Men det hindrar icke att, som vi veta, den finnes på de allra flesta stora affärskontor, på alla advokatkontor, i banker, hos läkare, ja litet överallt. Det har alltså visat sig, att denna känsla av obehag icke kunnat verka så starkt i längden. En av mina kamrater i nyssnämnda kommitté hade denna känsla,

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

att en något så när hygglig person eller inrättning kunde dock icke tänkas äga denna taxeringskalender eller besitta den i sin hand. Efter som vi sammanträdde i riksdagshuset föreslog jag, att vi skulle gå över i riksbanken och be att få låna den — och det fingo vi ock utan svårighet.

Som sagt, jag kan icke tillmäta de synpunkter, som enligt min tanke äro de enda, som skulle i någon mån anses bärande för en åtgärd som den föreslagna, den betydelse, att de skulle kunna motväga det allmänna intresse jag anser fortfarande vara knutet vid dessa uppgifters offentliggörande, och jag ber därför att få instämma med herr Mannheimer och yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr Cavalli: Det händer en verkligt angenäm överraskning någon gång, och jag kan icke neka till att jag såsom sådan måste beteckna den siste talarens uppträdande. Han begärde livligt ordet, när jag förklarade, att jag icke kände något fall, då publicerandet av taxeringsuppgifter hade lett till ändring i taxeringen, som jag trodde för att gendriva mitt påstående, men han hade icke annat än den mycket märkliga förklaringen, att han som ordförande i taxeringsnämnd behövde gå till taxeringskalendern. När jag läste beskattningsförfordningen stod där, att taxeringslängderna och deklarationerna från föregående år skulle tillhandahållas ordföranden. Men det kanske förhåller sig med den ordföranden här samt taxeringslängderna och självdeklarationen i Stockholm som det hände i början av min riksdagstid, när en ledamot av denna kammare talade om, att man icke skulle förnya inteckningar för nyttjanderätt och servitut och fick till svar, att bestämmelsen därom vore upphävd sedan år 1876, att han svarade: Det var märkvärdigt, men i mitt län brukas det. Man har den föreställningen att ordföranden skulle kunna gå till taxeringslängden i stället. Och med all respekt för den ärade ordföranden: Han kunde hava valt en annan väg. För hans fall behöves publicerandet för visso icke.

Men så upprepas det gång på gång, att motiveringen för detta förslag håller icke och räcker icke till för att täcka det allmänna kravet på publicering. Detta är, som jag i mitt första anförande sagt — bli icke stötta på mig, mina herrar, för adjektivet — vördnaden för den flacka teoretiska satsen, som dock icke står utan undantag. Om man går till tryckfrihetsförfordningen, är det där redan undantag för straffregister och patentuppgifter m. m. Kom ihåg vad det gäller. Finns det något skäl att pålägga den skattskyldige detta obehag, varom den ärade representanten för Uppsala län är ense med mig att det finnes? Finns det något skäl? Det finnes det icke enligt min tanke. Men det säges, att den allmänna teoretiska sats, som jag givit ett fult adjektiv, kräver det.

Så lämnade den siste ärade talaren den upplysningen, att förmögenhetskalendarern icke finnes i riksdagshuset. Nej, det gör

den icke. Men han lämnade den uppgiften, att den fanns hos läkare. Jag visste verkligen icke, att det finnes progressiv läkarebeskattning också.

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)*

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7,30 e. m.

Herr Ostberg, Johan: Jag begärde ordet, då herr Alexanderson ville försvara tillkomsten av allmänna taxeringskalendrar med de behov, som hos taxeringsnämndernas ordförande kunna finnas, att gå tillbaka till föregående års taxeringslängder. Det yttrandet är nu redan bemött, och jag vill erinra om att här i Stockholm hava taxeringsnämndernas ordförande också att påräkna biträde för erhållande av upplysningar i hithörande avseende av vederbörande uppbördskommissarie. För taxeringsnämndernas ordförande behövs därför säkerligen icke den allmänna publikation, varom här talas. Det försvaret kan således icke presteras för denna kalender, som, efter vad nu är känt, blivit en institution i samhället, en institution, om vilken herr Alexanderson säger, att man reagerar mindre nu mot densamma än förut. Ja, så blir alltid förhållandet, när en sak, mot vilken man från början starkt reagerat, varat någon tid; man blir då mera förhärdad, men därav följer icke, att den är riktig eller att den är nyttig.

Denna institution försvaras av herr Alexanderson och den talare, som först hade ordet från utskottets sida, med det skälet att den ur kontrollsynpunkt skulle vara värdefull. Jag har redan förut haft tillfälle att i denna kammare framhålla, hur vår skattelagstiftning i olikhet mot andra söker en del kontroller, kontroller av uppgifterna från andra håll än den skattskyldiges eget. Men jag hade verkligen icke trott, att publicerandet av taxeringsuppgifterna i de nu så moderna taxerings- och för-mögenhetskalendarerna vore en kontroll, som är av lagstiftningen avsedd och som behöver omhuldas. Om så vore förhållandet, då borde det *påbjudas*, att taxeringslängderna skulle offentliggöras. Nu är kontrollen beroende av den tillfälligheten, huruvida dessa kalendrar komma ut eller icke.

Såsom kontrollåtgärd är detta publicerande alldeles värdefullt även därför, att allmänheten omöjligen kan i de fall, där det är förenat med någon svarighet att bedöma saken, avgöra huruvida taxeringen är riktig eller icke. Såsom herrarna känna, äro industriidkares och näringsidkares taxeringar över huvud taget de svåraste att bestämma. Den svåraste punkten därvidlag är vanligen befogenheten av gjorda avskrivningar. Däröfver vänder sig i allmänhet taxeringsproblemet beträffande närings- och industriidkare och därom kan man hava olika meningar. Men den allmänhet, som läser taxeringskalendarerna och vill taga sitt omdöme därifrån, kan omöjligen bedöma den frågan, liksom den

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)*

ej heller i regel kan inlåta sig på ett bedömande av taxeringarna överhuvud.

Det är knappast heller ur den synpunkten som det söks i taxeringskalendrarna, utan denna litteratur söks ur nyfikenhetens och andra kanske ännu sämre synpunkter. Om denna litteratur ur den synpunkten bör få fortfara, lämnar jag därhän. Såsom kontrollapparat över taxeringarna är detta offentliggörande värdelöst och det har icke avsetts samt kan icke vara avsett att det skulle tjäna såsom sådan kontroll. Allt försvar för offentliggörandet ur den synpunkten faller därför till marken. Anser man sig eljest icke kunna hindra detta offentliggörande, är det en sak för sig. Att offentliggörandet dock icke är till gagn för något i det hela, är min livliga övertygelse, och jag skall därför för min del gärna vara med om det skrivelseförslag som reservanterna förordat.

Herr R o o t h: Såsom här på olika håll sagts, förekommer på åtskilliga ställen i våra skattelagar bestämmelser om förbud för offentliggörande av skattskyldigs uppgift till taxering, och för den som på något sätt utsprider vid taxering lämnade upplysningar angående enskildas ekonomiska ställning är stadgat höga bötesstraff. Men på stadens gator och torg utbjudas tillsammans med annan onyttig lektyr taxeringskalendrar, ur vilka med stor lätthet kunna utläsas medborgarnas både goda och dåliga affärer.

Man har nog i allmänhet en mycket stark känsla av att detta är ett oskick, som bör stävjas.

Utskottet uttalar den mening, att rätten till offentliggörande av taxeringarnas resultat skulle utgöra »en garanti för att deklara-tionsuppgifterna bliva med erforderlig samvetsgrannhet avfattade». Det är obegripligt, att ett sådant uttalande kan komma tillsynes i ett utskottsbetänkande. Man får väl ändå antaga att deklara-tionsförfarandet — sådant det är föreskrivet — i förening med den om-sorg, varmed taxeringsmyndigheterna otvivelaktigt fullgöra sina åligganden, bör vara garantier nog i berörda avseende, utan en sådan ytterligare kontroll utskottet tänkt sig.

Vidare anför utskottet att »för det ojämförligt största antalet skattebetalare inkomsten enligt bevillningsförordningen i regel sam-manfaller med inkomsten enligt förordningen om inkomst- och för-mögenhetsskatt», vilket enligt utskottets förmenande skulle föran-leda till att den av motionären föreslagna bestämmelsen komme att för dessa skattebetalare bliva utan betydelse. Det torde emellertid icke förhålla sig så som utskottet antager — inkomsten enligt be-villningsförordningen och inkomsten enligt inkomstskatteförordningen sammanfalla ganska sällan, och i varje fall har den omständigheten icke en sådan betydelse, utskottet vill giva den, ty det är ju det enligt inkomstskatteförordningen taxerade beloppet, som utvisar den skattskyldiges ekonomiska ställning.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Jag måste från början säga ifrån, att jag nog har mycket liten förståelse för de olägenheter, som herr Cavalli så varmt vänder sig emot. Av en del anledningar, som det inte är nödvändigt att här omtala, har jag nämligen inte varit i tillfälle att erfara de lidanden, som en stor förmögenhet för med sig. Men just den omständigheten, att herr Cavalli tydligen inte anar i huru stort sällskap jag befinner mig, är det väl som gör, att han opponerar sig emot det uttalande, som konstitutionsutskottet gjort i orden att »för det ojämförligen största antalet skattebetalare inkomsten enligt bevillningsförordningen i regel sammanfaller med inkomsten enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt». Efter en liten granskning av 300, tror jag det var, uppgifter i en taxeringskalender kommer herr Cavalli till det resultat, att detta måste vara fel. Jag har alldeles nyss förskaffat mig nr 7 av kungl. finansdepartementets statistiska utredningar, innehållande taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt år 1913, d. v. s. den sista som finns. Om jag nu visste hur långt ner på skalan den av herr Cavalli inköpta taxeringskalendern går, skulle jag måhända kunna något närmare precisera mitt uttalande. Men de som enligt nyssnämnda statistiska utredning voro taxerade till ett belopp under eller upptill 5,900 kronor utgjorde över 700,000. Och när man så till på köpet får reda på, att hela summan taxerade uppgick till 751,000 i runt tal, då kanske man kan förstå, att herr Cavalli inte i sin taxeringskalender skall återfinna »det ojämförligen största antalet skattebetalare» — nej, naturligtvis inte!

Eftersom jag nu har fått ordet — närmast egentligen för att lämna denna upplysning — vill jag tillägga, att när jag sökt tränga fram till kärnan i denna fråga, så har det förefallit mig, som om det egentligen vore två av livets många förhållanden, som man här vill söka skydda. Det ena är krediten. Man har framhållit, att en persons kredit så lätt kan lida eller rent av omintetgöras därigenom att hans förmögenhetsförhållanden prigrivas åt allmänheten. Jag måste då först säga, att det betyder väl ändå mycket litet, vad allmänheten har för uppfattning om en persons finansiella ställning, då det ju inte är den stora mängden av människor så där i allmänhet, som ger kredit. Men även om man tar ut den lilla grupp, som här kan komma i fråga, så har ju den där krediten två sidor: den, som vill hava kredit, har naturligtvis alltid intresse av att man egentligen inte vet någonting bestämt om hans ställning, men den som skall giva kredit har naturligtvis ett helt annat intresse; och jag förstår uppriktigt sagt inte, varför lagstiftaren ovillkorligen skall taga parti för låntagaren. För övrigt: om de uppgifter, som lämnas, verkligen innehålla sanningen — det betvivlas ju ibland, men om de göra detta — då förstår jag inte heller, varför lagstiftaren skall vara så angelägen att dölja sanningen, bara därför att det gäller affärer.

Den andra sak man vill skydda är privatlivets helgd. Ja, det är tyvärr så, att vi människor hava en hel del skavanker. För att ännu en gång tala i bilder — en bild som jag hoppas inte skall missförstås — så förhåller det sig ju många gånger så, att vi äro något

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.

(Forts.)

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)

olika i klädloggen och när vi befinna oss framme på scenen. Och då vi alla hava dessa brister, hava vi också alla intresse av att skydda klädloggen. Men jag har aldrig hört att privatlivet skulle vanhelgas av någoting annat än sådant som man verkligen behöver skämmas för.

När herr Cavalli drog fram tryckfrihetsförordningens § 2 mom. 4 och pekade på de föreskrifter om förbud, som där finnas, exempelvis att ur kyrkböckerna framdraga förhållanden som röra enskilda personers leverne och seder eller, som han särskilt nämnde, att göra utdrag ur rikets straffregister, så kan man ju svara, att det är en ganska vacker omtanke, som ligger bakom dessa föreskrifter: man vill inte göra det omöjligt för den felande eller för den straffade att för framtiden föra en rätt och hederlig vandel. Men jag förmodar, att herr Cavalli inte med sin motion avsett att göra det lättare för miljonären att föra en hedrande vandel! Under sådana omständigheter försvinner för mig varje skäl att i denna sak företaga en lagändring, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Clason: Den siste ärade talaren upprepade ett skäl, som förekommer i utskottets utlåtande, där det heter, att »för det ojämförligen största antalet skattebetalare inkomsten enligt bevillningsförordningen i regel sammanfaller med inkomsten enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt», och han ansåg, att därför den föreslagna lagändringen för dem vore alldeles utan betydelse. Huruvida nu den uppgiften är riktig, att beträffande det största antalet skattebetalare, d. v. s. de lägre inkomsttagarna, *inkomsten* enligt bevillningsförordningen är det samma som deras hela inkomst, vill jag lämna alldeles därhän; att den icke är det för dem som äro upptagna i taxeringskalendern, har ju tydligen visats. Men jag tror i alla fall — och det är för att påpeka det, som jag begärt ordet — att lagändringen visst icke behöver vara betydelselös för de små skattebetalarna. Tag en person, som sitter med en lön på ett par tre tusen kronor: den inkomsten kommer fram vid offentliggörandet av inkomsten enligt bevillningsförordningen. Men mannen har kanske också skulder, skulder kanske till lika stort belopp, och genom offentliggörandet av inkomstskattetaxeringen blir det då för alla klart, att han också har dessa skulder. Och jag undrar, om det verkligen kan vara av något allmänt intresse, att det på detta sätt skall affischeras, att den mannen också sitter med ett dylikt skuldbelopp. Jag kan omöjligen finna, att det beträffande dessa små skattebetalare kan vara något allmänt intresse, att sådant lägges fram, och detta är ett av de skäl, varför jag icke kunnat biträda utskottets förslag.

Det har här talats om tryckfrihetsförordningens allmänna grundsats om rätt att offentliggöra handlingar. Men tryckfrihetsförordningen har icke proklamerat denna grundsats annat än i samband med en hel rad undantag, och då här det gäller

en punkt, där undantag eljes äro bestämda, ber även jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Cavalli: Jag ber om öfverseende med att jag ånyo besvarar kammaren, men den talare som nyss före den siste hade ordet, lämnade en upplysning, som jag antingen icke uppfattade eller som, om jag rätt uppfattade den, var alldeles ofullständig.

Då jag sagt att, såvitt man kunde bedöma förhållandet i saknad av en bestämd statistik, det förefunnnes föga sannolikhet för riktigheten av konstitutionsutskottets uppgift därom att för det stora flertalet skattebetalare — »för det ojämförligen största antalet», som utskottet säger — uppskattningen enligt bevillningsförordningen å ena sidan samt enligt inkomst- och förmögenhets-skatteförordningen å den andra sidan vore lika, lämnade han den uppgiften, att det år 1913 enligt statistiken funnits 750,000 skattskyldiga på grund av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, av vilka 700,000 voro taxerade för en inkomst understigande eller uppgående till 5,900 kronor, medan det var endast omkring 50,000, som hade därutöver. Den uppgiften kan vara intressant nog för den ärade talaren, ja för andra också, men den har rakt icke med denna sak att göra, såvida den icke fullständigas med den uppgiften, att de 750,000 hade lika inkomst enligt bevillningsförordningen ävensom enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, eljest är uppgiften som sagt ofullständig och, med andra ord, i detta sammanhang fullkomligt värdelös.

Vad taxeringskalendern beträffar, så ville han misstänkligen göra den i så mätto, som han sade, att den endast skulle upptaga de högsta inkomsterna, och frågade hur långt ned den går. Jag har förut framhållit, att jag icke ägnat eller ämnar ägna något ingående studium åt denna publikation, men jag har nu bläddrat i den och har därvid funnit inkomster ända ned till 2,100 kronor. Där finnas visserligen även siffror på 500 och 800 kronor och ändå lägre, men det är endast, då hustru är särskilt taxerad.

Det var naturligtvis i den ärade talarens mun en förkrossande dom han fällde, då han vände sig mot mig och beklagade dessa stackars människor, som äro nog olyckliga att vara kapitalister. Men det dröjde icke länge förrän han, om uttrycket tillåtes mig, kom in på samma gata han också, ty han sade: jag begriper icke, varför man skall taga parti för låntagare!

Herr Mannheimer: Det synes mig som om både herr Cavalli och herr Clason lade tonvikten på utskottets uttalande, att de siffror man kan hämta från bevillningstaxeringslängderna samt från inkomst- och förmögenhetstaxeringslängderna i regel skulle vara *lika*. Det må då så vara, att de kanske icke äro alldeles lika i så många fall som utskottet tänkt sig, men i alla händelser torde det

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komat.*

(Forts.)

vara obestriddligt att siffrorna åtminstone ligga så nära varandra, att man av bevillningstaxeringslängdens siffror, som ju i varje fall fortfarande skola vara fullt offentliga, får kännedom om vederbörandes ekonomiska ställning i det stora hela.

Medan jag ändå har ordet, skulle jag vilja yttra några ord i anledning av herr Cavallis förebräelse mot mig för att jag uttalat den uppfattningen, att kravet på sekretess i förevarande avseende numera icke uppbars bland närings- och industriidkarna så allmänt som fallet måhända var för några år sedan. Herr Cavalli framhöll häremot, hurusom av ett handelskammarmöte i Göteborg år 1913 och handelskammarens i Stockholm uttalande ännu senare framginge, att det förefunnes ett stort intresse bland handels och näringarnas representanter för denna fråga. Men vad som var av ganska stort intresse, när vi fingo dessa upplysningar, var att lära känna de motiv, som voro avgörande för handelskammarens uttalande. Angående handelskammarmötets skäl för dess resolution erhöles vi inga upplysningar. Därvid erforo vi, att det icke var några speciella intressen för handels och näringarnas män som där hade framhållits. De inskränkte sig till att framföra just det skäl, som också jag i mitt yttrande anförde såsom det enda av någon betydelse, eller det som hänförde sig till »privatlivets helgd». — Detta är naturligtvis icke särskilt av betydelse för affärsmännen såsom sådana. Detta bestyrker ju den uppfattning, som också delades av herr Alexanderson, att det skall vara mycket svårt att erhålla i förevarande hänseende några särskilt för affärsmännen gällande motiv.

När herr Cavalli frågat, om herr Alexanderson eller någon annan skulle kunna anföra något fall, då man genom denna kontroll, som vi anse offentliggörandet innebära, fått en taxering ändrad, så frågar jag å min sida, om herr Cavalli kan påvisa något fall — jag begär naturligtvis icke att några namn skola nämnas, utan endast ett konstaterande av faktum — då en enskilds kredit blivit obehörigen skadad genom detta offentliggörande. Jag tror, att denna farnåga grundar sig på en teoretisk konstruktion. Kan något dylikt fall verkligen påvisas, så vågar jag säga, att det skall vara i så rena undantagsfall, att man icke behöver fästa något avseende därvid.

Herr Östberg framhöll, att den kontroll, som offentligheten här kan utöva, icke är av någon betydelse, ty vore den det borde man ju rent av påbjuda att dessa uppgifter offentliggjordes i tryck. menade han. Men ställer man sig på herr Östbergs ståndpunkt, följer av ett sådant resonemang, att man skulle säga: offentligheten, där sådan nu förefinnes, t. ex. öfver domstolarnas verksamhet och ämbetsmännens arbete öfver huvud taget, innebär ingen kontroll alls, ty innebure verkligen offentligheten någon sådan kontroll, borde man väl påbjuda att alla rättegångar skulle offentliggöras i tryck! — Icke kan man i varje fall påvisa, att möjligheten till offentliggörande i sådant hänseende innebär kontroll, men ingen vågar väl fördenskuil förneka offentlighetens betydelse. Att t. ex. ämbetsmännen och de som ha med allmänna ärenden att göra arbeta under offentlighetens kontroll, det åstadkommer — enligt vad erfarenheten

lärt oss — att arbetet blir samvetsgrannare och bättre. Min uppfattning är den, att man genom att inskränka rätten till offentliggörandet på här ifrågavarande område skulle kunna riskera, att deklarationerna bleve mindre samvetsgranna, än de för närvarande äro. Har man den uppfattningen, måste man naturligtvis hålla på rätt till offentliggörande av taxeringarnas resultat. Herr Cavalli synes stå på en motsatt ståndpunkt, nämligen att om man gjorde taxeringsuppgifterna hemliga, detta i varje fall icke skulle försämra deklarationernas riktighet. Häremot vill jag invända, att den erfarenhet man har t. ex. från Tyskland, varifrån deklarationen är hämtad, är sådan, att man skall med stor försiktighet gå den av herr Cavalli föreslagna vägen. I Tyskland har skett en undersökning under de senare åren, och den synes visa ett mycket betänkligt resultat med hänsyn till deklarationernas riktighet. Betecknande för förhållandet är också, att i den nya tyska värnskattelagen finnes en paragraf, som ger tillkänna, att om en skattskyldig inom en viss i lagen bestämd tid inger förklaring gående ut på att han förut har undandragit staten eller kommunen skatt, så blir han genom denna bestämmelse i värnskattelagen befriad både från ansvar och från skyldighet att ersätta den förlust, det allmänna genom hans föregående tillvägagångssätt lidit. Detta visar, att tyska staten för att den skulle få in så stora belopp som möjligt i värnsskatt har ansett det vara nödvändigt att utfärda en viss amnesti för vad som förut kan hava brutits i deklarationshänseende. Detta pekar i sin ordning på, att man med en viss försiktighet skall mottaga förslag om ändringar på ifrågavarande område, som gå ut på utvidgning av sekretessen.

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)

Herr Clason: Med anledning av herr Mannheimers nu gjorda uttalande ber jag att få nämna ett par ord om Stockholms handelskammars sista yttrande i frågan. Det förhåller sig icke så, att detta hänvisar blott till nyfikenhetsskäl o. s. v., utan handelskammaren framhåller, att den uppfattning handelskammaren hävdar »delas av största delen av näringsidkarne i landet».

Handelskammaren säger vidare: »Tydligt torde vara, att ett publicerande av ifrågavarande uppgifter är ett med samhällsordningen och allmänna ekonomiska principer föga förenligt tillvägagångssätt.»

Handelskammaren går därefter in på de skäl, som förut anförts i riksdagen för publiceringsrättens bibehållande; men handelskammaren underkänner de skälerna och hänvisar till alla sina föregående uttalanden. Den berör för övrigt också de skäl, som anförts i herr Alexandersons tryckfrihetskommitté, och finner dem icke hava bärande kraft. Handelskammaren betonar alltså, att det är ur affärsintresse detta publicerande icke bör äga rum. Den skulle för övrigt vilja gå ännu längre, i det den säger: »visserligen berörde den fråga, som upprepade gånger drogs inför riksdagen, allenast taxeringar enligt då gällande förordning om inkomstskatt. De väckta motionerna avsågo nämligen endast uppgifter till taxering av dylik

Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldiges in-
komst.
(Forts.)

skatt. Enligt handelskammarens uppfattning innebär emellertid ett offentliggörande av uppgifter om bevilningstaxeringarna lika stora, ja, till och med större *olägenheter för affärslivet.*» — Således talas här hela tiden om *olägenheter för affärsmännen.*

Det förefaller mig egendomligt, när det sålunda är intygat, att just affärsmännen höja starka krav på avskaffandet på ifrågavarande publiceringsrätt, att man skall från en viss sida här i kammaren ställa sig så absolut avvisande emot detta krav.

Herr C a v a l l i: Jag nödgas verkligen än en gång begära ordet, men jag har ju direkt uppkallats av den näst föregående ärade talaren.

Han hade yttrat, att affärsmännen förr hade mera obehag av deklaraionsbeloppens publicerande än nu. Vad jag i anledning därav nämnde får den ärade talaren icke taga som en förebräelse mot honom, det var endast avsett som en faktisk upplysning.

Han ställde därefter till mig den frågan, varför jag icke redogjort för motiveringen till handelskammaremötets beslut i Göteborg liksom jag gjorde för mötet i Stockholm. Det förhåller sig så, att de tryckta handlingarna tillsänts mig angående vad som förekom i Göteborg. Om jag minnes rätt, var man alldeles ense i sak, men i fråga om motiveringen av olika mening och överlämnade dess uppfattning till en kommitté. Vad denna kommitté skrivit har jag icke sett.

Vad vidare samme ärade talares yttrande beträffar, ställde han till mig den direkta frågan: Kan herr Cavalli angiva något enda fall, då dessa publikationer lett till skada för krediten för yrkes- och näringsidkare eller affärsmän? Jag skulle i den vägen kunna åberopa en auktoritet, som den ärade talaren säkert skall gilla, om jag säger, att jag åberopar den talare, som å konstitutionsutskottets vägnar först yttrade sig, nämligen herr Mannheimer, då han själv omförmälde, huru s o n det kunde hända, att en person för att upprätthålla krediten uppgav större inkomst än han verkligen haft. Nu däremot fällde den ärade talaren ett yttrande, som, det får jag lov att säga, kom mig att undra, om icke han förbisett meningen med utskottets skäl, då det sagt, att »för det ojämförligen största antalet skattebetalare inkomsten enligt bevilningsförfordningen i regel sammanfaller med inkomsten enligt förfordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt». Då han talade om detta skäl, filade han på det och sade, att det icke får tolkas så, att man av det tämligen obetydliga innehållet får någon ledning för bedömandet av etc. Men den ärade talaren sitter ju i konstitutionsutskottet, och grundlagarna skola tolkas efter ordalydelsen; då skola väl också konstitutionsutskottets betänkanden göra det.

Eftersom jag nu för sista gången fått ordet i frågan, skulle jag vilja säga, att det är en sak som förvånar mig något. Det är, att det här göres med mycket stor iver gällande, att ett förslag i den riktning min motion går är oacceptabelt, därför att det skyddar sekretessen endast för de större inkomsterna, som betala skatt efter in-

komst- och förmögenhetsskatteförordningen, under det att inkomster, som beskattas efter bevillningsförordningen, icke kunna skyddas. — Varför kan man då icke skydda sekretessen i detta fall? Jo, därför, att bevillningen ligger till grund för den kommunala rösträtten och att därför bevillningstaxeringens resultat måste vara offentliga. Men, mina herrar, det är rätt underligt, att detta skäl så starkt framhåves och uteslutande från ledamöterna av det parti, som på sitt program har den allmänna kommunala rösträtten.

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)*

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Blott några ord för en replik. Det är klart, att ingen bättre än jag förstår den uppgiftens bristfällighet som absolut bevismedel, som jag lämnade. Men det var ju inte heller min mening, och ingen kunde heller begära, att jag i ett ögonblick skulle kunna föranstalta en statistisk utredning, som direkt visade fram, huru saken låg. Den uppgift jag gav föreföll mig emellertid sådan, att den måste ge en vägledning om, huru en mera ingående undersökning med all sannolikhet komme att resultera, och man förändrar ingenting i detta genom att flytta ned siffran på dem, som upptagits i kalendern, till personer med 2,000 kronors inkomst. Ty antalet i grupperna under denna siffra av de 751,000 är i det närmaste 600,000. Om jag så meddelar, att förmögenhetsandelarna för ingendera gruppen går utöver 4,5 % av det taxerade beloppet, så tänker jag, att upplysningen bör kunna räcka.

Herr Mannheimer: Herr Clason uttalade sin förvåning över, att personer från vår sida, som han sade, satt sig emot förslaget, vilket enligt hans mening uppenbart vore förtjänt av beaktande. Jag vill då erinra herr Clason om, att det finnes personer även från den andra sidan, som stöda vår mening. Jag vill påminna kammaren om, att då denna fråga var före sista gången i kammaren, konstitutionsutskottets ordförande — som tillhörde samma sida som herr Clason — herr Blomberg, professor i statsrätt, var emot ett sådant förslag som det av herr Cavalli framlagda och flera högermän med honom. Saken är nog icke så klar, som herr Clason vill göra gällande.

Med hänsyn till herr Cavallis sista yttrande, vari han uttalade sin förvåning över, att från vänstersidan så starkt hade betonats omöjligheten av att kunna behandla bevillningstaxeringens uppgifter på samma sätt som inkomst- och förmögenhetsbeskattnings siffror, därför att vänstern på sitt program hade borttagandet av den 40-gradiga skalan, vill jag säga, att det kunde ju hända, att detta yttrande av herr Cavalli skulle kunna uppfattas som en inbjudan till något slags kompromiss, så att den sidan, som herr Cavalli tillhörde, avstod från att bibehålla den 40-gradiga skalan, under det att vänstern avstod från att sätta sig emot hans motion. Om detta är fallet, undrar jag, om icke herr Cavallis motion har stora utsikter att gå igenom.

Efter det överläggningen förklarats hämed slutad, yttade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats: 1:o) att

*Ang. förbud
mot tryckning
av vissa upp-
gifter om skatt-
skyldigas in-
komst.
(Forts.)*

utskottets hemställan skulle bifallas; och 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den vid konstitutionsutskottets utlåtande nr 10 avgivna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 50.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 3 och 4 innevarande månad bordlagda betänkande nr 8, i anledning av väckt motion om ändringar i 18 och 20 §§ förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, biföll kommaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om utsträck-
ning av den
proportionella
valmetodens
användning till
vissa kommu-
nala val.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 4 och 6 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om användande av proportionellt valsätt vid val till utskott och nämnder å allmän rådstuga samt kyrko- och kommunalstämma.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion nr 142, hade herr *Hallén* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära utredning om, på vad sätt och under vilka förutsättningar val till utskott och nämnder å allmän

rådstuga, kyrko- och kommunalstämma måtte kunna förrättas enligt proportionell valmetod.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Hallén*, som, med instämmande av herrar *Olof Olsson*, *Larsson* i Västerås och *Janson* i Bråten, hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära utredning om, på vad sätt och under vilka förutsättningar val till utskott och nämnder å allmän rådstuga, kyrko- och kommunalstämma skulle kunna förrättas enligt proportionell valmetod.

Om utsträckning av den proportionella valmetodens användning till vissa kommunala val.

(Forts.)

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Jag skall inte bli alltför långrandig. Jag inser alldeles som konstitutionsutskottet, att vissa tekniska svårigheter resa sig, när man vill gå oss till mötes och vid val till utskott och nämnder å allmän rådstuga samt kyrko- och kommunalstämma införa proportionellt valsätt. Men jag anser i alla fall, att dessa tekniska svårigheter äro periferiska ting, som inte böra få stå i vägen för det centrala, d. v. s. att de olika meningsriktningarna skola komma till sin rätt, ty i det fallet synes det vara illa ställt på många håll i vårt land. Det meddelades i fjol i utskottet, att man långt ifrån sparade sig, då det gällde att visa, var makten låg, och en skänning sade helt trohjärtat ifrån, att han för sin del varit med om att göra »rent hus», som det hette, en gång på en kommunalstämma. Man skall därför inte kunna säga, att denna motion är något teoretiskt konsekvensmakeri. Heller inte, att motionen är partipolitisk i den mening, att man uteslutande vill gynna vissa riktningar, ty det meddelades också i konstitutionsutskottet, att mina egna meningsfränder i många fall visst inte vore Abrahams bästa barn.

Nu säger emellertid utskottet, att meningsmotsatserna inte äro så utpräglade i de kommunala korporationerna, d. v. s. att vi människor skulle vara olika, när vi befinna oss på en kommunalstämma och när vi sitta i ett landsting. På kommunalstämman skulle såväl högermän som socialdemokrater i grund och botten vara mycket älskvärda företeelser, som först när de komma till landstingen bliva så pass farliga, att man måste proportionera ut dem. Jag tror för min del, att detta är att ställa saken på huvudet, även om det kan se svårt ut ibland. Enligt den uppfattningen skulle ju vi i konstitutionsutskottet, som komma från första kammaren, som kommer från landstingen, som i sin tur komma från primärkommunerna, vara ett koncentrat av den värsta partityran. Det riktiga är väl, att om man någonstades släpper Barrabam lös ordentligt, så är det inom primärförsamlingarna.

Jag skulle kunna sluta med detta. Men kammaren bleve kanhända litet orolig, om jag inte slutade med att taga fram den

Om utsträckning av den proportionella valmetodens användning till vissa kommunala val.

(Forts.)

bild, som blivit traditionell i denna fråga, nämligen bilden av räven i hönshuset, d. v. s. att proportionalismen i och för sig inte skulle giva sig förrän den gjort »rent hus». Om det ligger något i den bilden, behöver jag ju inte vara rädd för förslaget öde, och jag överlämnar därför perspektivet — med en varm hand — åt dem, som stå för hönseriet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Bellinder: Herr talman, mina herrar! Det proportionella valsättet användes ju som bekant för närvarande även inom det kommunala livet dels vid val till representativa församlingar, såsom landsting, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige, och dels vid val inom förstnämnda två församlingar av utskott och nämnder med helt och hållet eller väsentligen utredande uppgift. Således har detta valsätt övergått från det politiska livet till det kommunala. Nu är frågan, huruvida man skall fortsätta på alla områden av det kommunala livet med detta proportionella valsätt, d. v. s. göra rent hus, som den föregående talaren sade, för proportionalismen i alla möjliga avseenden. Därvidlag anser jag dock, att man bör väga fördelarna av det proportionella valsättet mot olägenheterna därav. Fördelarna bestå ju däri, att det ger rättvisa åt de olika partimeningarna, där de stå emot varandra, men där så icke är fallet, tror jag, att det proportionella valsättet är ägnat att framkalla partimotsättningar, som icke finnas, eller i varje fall icke böra finnas. Till dessa fall, där sådana motsatser icke enligt min mening i högre grad förefinnas, hör just vad motionären i första rummet åsyftar. Han vill ha proportionellt valsätt vid val av kyrkoråd och skolråd. Det är ju så i kommunerna, när det gäller att tillvarata de kyrkliga intressena och undervisningens krav, att man utan avseende på partiskillnaden ser till, vilka personer, som äro intresserade och lämpliga härför, och väljer dem utan hänsyn till partiställningen. Så har det förut varit, och jag hoppas, att det allt fortfarande får förbliva så. Om man nämligen sträcker det proportionella valsättet för långt, kommer man, såsom den föregående ärade talaren medgav, in på tekniska och praktiska svårigheter av varjehanda slag. Man framhåller, att när man infört det proportionella valsättet t. ex. i landstingen och stadsfullmäktige vid val av utredande nämnder, bör man ock göra det, när det gäller allmän rådstuga samt kyrko- och kommunalstämma. Men man tänker icke på den stora skillnaden i valsättet. I landstingen och stadsfullmäktige har ju var och en endast en röst, men vid kommunala val å allmän rådstuga samt kyrko- och kommunalstämma väljer man efter den graderade skalan. Detta invecklar saken ganska betydligt. Då man tillika tänker på att i en stor del landskommuner det är ont om kompetent folk till att göra uträkningarna och fördela platserna, bör man noga betänka sig, innan man inför dessa val. Nu har motionären framhållit, att

man kan kasta denna börda på Konungens befallningshavande, men jag tror, att Konungens befallningshavande kommer att betacka sig för detta uppdrag. Skulle det proportionella valsättet antagas inom ett flertal kommuner, bleve nämligen länsstyrelserna över hövan betungade med sådana uppdrag. Denna önskan uttalar motionären i sin motion. Nu synes han såtillvida ändrat mening, som han i sin reservation mot utskottets beslut säger, att man skulle kunna inskränka Konungens befallningshavandes uppgift till att fördela platserna eller att utse sakkunniga för själva valförrättningen inom kommunerna. Men därmed bleve man enligt min mening ej hulpen. Jag tror ock, att det i varje fall är förenat med för stora svårigheter att utsträcka det proportionella valsättet alltför långt, när det gäller kommunala val. Jag håller före, att den gräns, som för närvarande är uppdragen för de proportionella valen, är ganska lämplig och att man som sagt, bör betänka sig flere gånger, innan man utsträcker den längre.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion angående utsträckning av tiden för inlösen av skattefrälseräntor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 4 och 6 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående utgifter för kapitalökning vid statens järnvägar.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om utsträckning av den proportionella valmetodens användning till vissa kommunala val.

(Forts.)

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 12 och 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av mark från kronoegendomen Stora kungsladugården nr 1 i S:t Nikolai socken av Södermanlands län till Oxelösund—Flen—Västmanlands järnvägsaktiebolag för utvidgning av bolagets järnvägsstation i Nyköping, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 4 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 24, i an-

ledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen samt särskilda till riksdagen avlåtna propositioner gjorda framställningar angående anslag för kapitalökning å statens järnvägslånefonder.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 4 och 6 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst medgivande i fråga om framtida låneunderstöd av staten till järnväg från Gullabo till Torsås, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner om anslag till anläggande av en järnväg från Seffle köping till Millesvik.

*Ifrågasatt
anslag till
anläggande av
järnväg från
Seffle till
Millesvik.*

I två till statsutskottet hänvisade, likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 39) av herr *Å. Ingeström* och den andra inom andra kammaren (nr 153) av herr *J. P. Igel*, hade hemställts, att riksdagen såsom bidrag till anläggandet av en järnväg från Seffle köping till Millesvik måtte bevilja ett anslag utan återbetalningsskyldighet å 150,000 kronor, på sätt och under de villkor i motionerna framhållits, eller som riksdagen i övrigt kunde anse skäliga; ävensom att härav måtte för år 1917 anvisas ett belopp av 25,000 kronor.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återopade grunder hemställt, att ifrågavarande motioner icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Ingeström*: Att det ärade statsutskottet skulle avstyrka föreliggande motion hade jag ju nästan fruktat, men att motionen skulle avstyrkas med en sådan motivering, som här är fallet, hade jag dock icke väntat.

Jag har i motionen påvisat en stor jordbrukstrakt, som i alla avseenden är efter år gått tillbaka, vars folkmängd under de sista 20 åren förminskats med över 30 procent och kreatursantal med omkring 40 procent. Det gäller här ett område, som innefattar icke mindre än 14,000 tunnland åker och vilket utgöres af fyra socknar, som närmast skulle beröras af den föreslagna järnvägsanläggningen. Nu har befolkningen, som givetvis kämpar med svåra ekonomiska förhållanden, ansträngt sig till det yt-

*Ifrågasatt
anslag till
anläggande av
järnväg från
Seffle till
Millesvik.
(Forts.)*

tersta för att få kommunikationsförbindelser och såmedels förbättra jordbruket, men det kan icke förverkligas utan särskilt bidrag från det allmännas sida. Jag har icke kunnat finna annat än, att det är ett verkligt statsintresse, detta, att dessa stora arealer icke gå tillbaka i odling och kultur, och därför har jag väckt min motion. De lokala synpunkterna hava härvidlag för mig icke haft den minsta betydelse.

Jag trodde, som sagt, att här förelåg ett statsintresse, men nu säger utskottet, att något sådant intresse icke förefinnes, och utskottet har således en helt annan uppfattning. När man emellertid ser, huru riksdagen årligen offrar miljoner till avdikningsföretag i Norrland och det övriga Sverige, till nyodlingsfonder, täckdikningsfonder och egnahemslånerörelsen — detta anses givetvis för statsändamål — kunde jag icke finna annat än, att genom det anslag, som här begäres, på ett billigt och lätt sätt skulle förverkligas samma ändamål, som man med övriga nyss nämnda anslag avser.

Nu säger utskottet, att endast en gång förut ett sådant anslag förekommit efter år 1881, och det var, då riksdagen år 1904 till en järnväg på norra Öland anslog en summa av 175,000 kronor. Man förebrå då, att det förelåg ett direkt statsintresse i tillkomsten av denna järnväg, när densamma skulle beröra Böda kronopark på Öland. Ja, statens intresse låg egentligen icke i, att järnvägen kom till kronoparken. Ty tager man del av, huru mycket virke från kronoparken, som forslats på järnvägen under de senaste fem åren, finner man, att det i genomsnitt varit 25 vagnslaster plank och bräder och 150 vagnslaster ved, således en mycket måttlig trafik av produkter från denna kronopark. Men om man däremot undersöker, huru det förhåller sig i de ödsliga bygder på Öland, järnvägen genomlöper, finner man, att det från och med år 1892 visat sig en nedgång i kreatursantalet med omkring 10 %, men att, sedan denna järnväg kom till stånd kreatursantalet stigit med 15 %. Om man utgår ifrån att kreatursantalet är en den säkraste mätare på ett jordbruks ståndpunkt, står man inför det faktum, att denna järnväg icke haft så liten betydelse i jordbrukets utveckling, och skall man tala om ett direkt statsintresse, som denna järnväg medfört, måste man ovillkorligen stanna vid, att det blir den utveckling av jordbruket, som den medfört.

Utskottet säger vidare, att det skulle komma att medföra oöverskådliga konsekvenser, om detta anslag beviljades. För min del är jag icke rädd för dessa konsekvenser. Ty kan man leta upp tillbakagående trakter i vårt land, där utveckling i jordbrukshänseende skulle kunna åstadkommas, får jag säga, att de penningar man använder därpå måste ur statsfinansiell synpunkt anses vara synnerligen väl använda.

Vid denna riksdag har väckts en motion av herr Lindman med instämmande av 68 ledamöter av andra kammaren, vari säges, att de nuvarande tidsförhållandena ådagalagt, att mera om-

fattande och kraftiga åtgärder äro av behovet påkallade just i jordbrukshänseende. Om jag läst denna motion rätt och med dessa ord menas verkligt allvar, så att de skola få någon mot-svarighet i verkligheten, vill jag påstå, att ett det mest effektiva medel till höjande av vårt jordbruks avkastning är att leta upp sådana avlägsna bygder i vårt land, där jordbruket på grund av bristande kommunikationer gått tillbaka, och hjälpa befolkningen ur dessa svårigheter.

*Ifrågasatt
anslag till
anläggande av
järnväg från
Sefle till
Millesvik.
(Forts.)*

Nu kan man visserligen säga, att landstinget skall träda hjälpande emellan. Men den, som tagit del av motionen, finner mycket väl, att de pengar, som här begäras, icke på långt när äro tillräckliga för att förverkliga järnvägen utan att, om riksdagen hade räckt sin hjälpande hand, landstinget ändå skulle ytterligare behövt understödja järnvägsföretaget.

Att här göra något yrkande är ju lönlöst, men jag har icke kunnat annat än erfara en viss känsla av beklämning, när jag ser ett enhälligt statsutskott uttala, att här icke föreligger något statsintresse.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av lagutskottets den 4 och 6 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför, samt

nr 16, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 1 § i lagen om servitut den 14 juni 1907,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 4 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om sammankallande av en fredskonferens av neutrala stater.

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.*

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 85, hade herr *Ström* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida genom svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ skulle kunna sammankallas en officiell fredskonferens av neutrala stater, med uppdrag att uppgöra förslag till grundvalar för en varaktig fred, byggd på rustningarnas avskaffande enligt allmän överens-kommelse i samband med införande av en internationell rättsordning, som ville trygga individernas och folkens lika utvecklingsrätt i hägnad av politisk, ekonomisk och andlig frihet.

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återopade skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte av första kammaren bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Oscar Olsson, Sandler och Gelin*, vilka hemställt, att första kammaren måtte så till vida bifalla herr Ströms motion, att kammaren för sin del beslutade, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida genom svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ skulle kunna sammankallas en officiell fredskonferens av neutrala stater med uppgift att med de medel, som kunde stå en sådan konferens till buds, förebreda en varaktig fred.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det är inte utan, att man måste finna en viss nedlåtenhet i utskottsmajoritetens motivering för avslag å denna motion. Man har här, enligt utskottet, tydligen att göra med ett synnerligen välvilligt projekt, men man har också att göra med en optimism, som man inte precis behöver säga är naiv, ehuru behandlingssättet av motionen tycks understryka ganska starkt den uppfattningen.

Jag skall nu inte alls bry mig om att taga upp till undersökning, om det i motivering eller för övrigt i den utredning, som är vidhängd motionen, finnes berättigad anledning för utskottet att tycka på det sättet. Jag tror inte heller, att motionären finner sig så särskilt intresserad av den saken, lika litet som han känner sig särskilt förkrossad av behandlingssättet på den punkten. Men det är något i utskottets betänkande, som är åtskilligt mycket betänkligare än detta, och det är, att utskottet utsträckt sin obenägenhet för denna optimism ända därhän, att utskottet ganska tydligt säger ifrån, att det ligger utanför folkrepresentationens egentliga både kompetens och behörighet att upptaga till allvarlig prövning ett uppslag i den allmänna fredens intresse under nuvarande förhållanden: den här saken, strävandet efter åtgärder för fredens befordrande, den skall inte folkrepresentationen lägga sig uti; det skall helt och hållet vara en regeringens sak och så ingenting vidare. Utskottet har låtit hypnotisera sig av denna stora tanke ända därhän, att utskottet inte ens ansett mödan värt att undersöka, huruvida en vädjan av den art, som förutsättes i motionen, kan gagna regeringen såsom ett ytterligare stöd för regeringens fredssträvan eller ej. Det är nog ganska troligt, att utskottsmajoritetens mening i fråga om kammarens lämplighet eller i fråga om folkrepresentationens lämplighet och behörighet att taga del i fredsarbetet, det är mycket möjligt, säger jag, att den åskådningen delas av denna kammares majoritet. Men vad som är alldeles säkert är, att den meningen inte delas av folket här i landet. Ty det torde vara tämligen oomtvistligt, att folket här i landet, långt ifrån att anse riksdagen böra undandraga sig allt deltagande i strävandena för uppnåendet av tryggare förhållanden i Europa, rent av kräver, att dess representanter inte skola lämna

någon väg oprövad, på vilken man möjligen skulle kunna komma fram till bättre förhållanden. Och folket kräver säkerligen detta utan att ett ögonblick resonera över, huruvida denna strävan ute i världen komme att tagas emot med otack eller ej.

Vad det här just nu är fråga om är helt enkelt en medverkan från svenska folkets representanter till förberedande åtgärder i form av en vädjan till regeringen att sammankalla en konferens mellan neutrala stater, vilken förberedande skulle upptaga fredsverket till behandling. Det är fråga om detta och ingenting annat, och i utskottet har strängt taget ej heller varit fråga om någonting annat. Ty reservanterna läto genast vid diskussionen i utskottet de anvisningar falla, som motionären givit i form av förslag om rustningarnas avskaffande och upprättande av ett internationellt rättstillstånd staterna emellan. Dessa anvisningar läto reservanterna falla, inte från någon sorts levnadsvishetens höjd gent emot en skäligen opåkallad optimism från motionärens sida, utan därför att reservanterna funno, att alla dylika anvisningar kanske endast skulle tjäna till att försvåra sammankallandet av en sådan fredskonferens och kanske också verka hämmande och hindrande på arbetsresultatet vid en dylik konferens. Frågan har tydligen även av utskottets majoritet — det lilla som utskottets majoritet kommit in på den — uppställts på detta sätt: har en sådan neutral konferens någon uppgift att fylla, vad skulle den kunna uträtta? Det är inte på det sätt som utskottet antyder, att en sådan konferens till sin första och huvudsakliga uppgift skulle ha ett fredsförmedlingsanbud till de krigförande makterna just nu. I det fallet torde reservanterna inte stå så förfärligt långt ifrån den mening utskottets majoritet gjort sig till taleman för. Det har aldrig varit vår mening, att en sådan konferens av neutrala stater skulle gå till de krigförande med en uppmaning ungefär så här: nu tycka vi, att detta krig med dess elände räckt länge nog, vi som inte varit med, och därför tycka vi, att ni gärna kunde sluta fred. Hade det varit fråga om ett fredsförmedlingsanbud på det sättet, hade man väl kunnat befara, att den som gick okallad till skulle gå otackad därifrån. Men det är inte det, som en sådan fredskonferens i första hand skulle taga befattning med, utan den huvudsakliga meningen med en sådan neutral konferens är naturligtvis den, att den skulle finnas och finnas i god tid, så att inte något tillfälle skulle behöva försittas, då ens den ringaste möjlighet yppade sig för att konferensen med framgång skulle kunna erbjuda sina bona officia för fredsunderhandlingar. Just från den synpunkten är det farligt att slå sig till ro och säga: vi skola icke handla hastigt. Det är ingen fara, att denna konferens sammankommer för tidigt; för tidigt kan den inte sammankomma men väl för sent för att kunna använda sig av första lämpliga tillfälle för ett framträdande. Bara det, att den finnes till, har naturligtvis sin moraliska betydelse i fredens intresse. Man skulle då kunna invända mot detta program: ja, men en fredskonferens,

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

som endast sitter och väntar, inte kan man väl begära sammankallandet av en sådan? Nej, men det är inte heller fråga bara om detta. Ehuru en sådan konferens i första hand skulle söka använda varje lämpligt tillfälle att bidra till världskrigets upphörande, finnes det ju en oerhört viktig uppgift dessutom, som denna neutrala konferens skulle taga hand om.

Det är ett direkt intresse för de små staterna i Europa, att en sådan konferens kommer till stånd så snart som möjligt, och detta de små staternas intresse står inte på något sätt i motsatsförhållande till de krigförande staternas intresse. Såvitt jag kan förstå, hava de krigförande staterna nästan rent av givit anvisning åt det hållet. Vare sig vi se på ententemakterna eller centralmakterna, så finna vi uttalanden från båda sidorna, som gå ut på att vid fredsslutet skola just de små nationernas intressen och säkerhet tillgodoses. I reservationen har jag anfört den engelske konseljpresidentens uttalande, att England inte skall sticka svärdet i skidan, förrän en säker grundval lagts för de små nationernas säkerhet och deras intressens tillvaratagande. Jag vill fästa uppmärksamheten på att vid läggandet av den grundvalen är det ett livsintresse för småstaterna att själva vara med och inte försumma tillfället på det sättet, att de stora makterna, de krigförande makterna, ensamma skulle få lägga den grundvalen. Det kan häremot anföras, att vid en blivande fredskongress torde småstaterna icke alldeles kunna uteslutas. Nå, men är det i de små staternas intresse eller inte, att de så fort som möjligt komma i tillfälle att diskutera de grundsatser, som äro av vikt för dem vid en dylik grundvals läggande?

Den sidan av kongressens uppgift sammanhänger synnerligen nära med förberedandet av åtgärder, som kunna garantera en varaktig fred och ett tryggare förhållande staterna emellan. Nu säger utskottet, att dessa frågor icke kunna få en slutgiltig lösning på en kongress, utan det är frågor, som skola mogna långsamt. Ja, men vem har trott eller vem har velat påstå, att denna konferens skulle slutgiltigt lösa dessa stora frågor? Vad för övrigt beträffar det långsamma mognandet, så finnes det vissa saker här i världen, som påskynda mognaden, och jag undrar, om icke ett världskrig är av den art, att det påskyndar mognaden hos åtskilligt, och då kan det vara av en viss betydelse, att man icke låter någon av de mogna frukterna förfaras. Det är således på den punkten, som utskottet känt sig ha anledning att vända sig emot denna något lösa optimism! Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att vid det internationella fredsmötet i Haag i april 1915 uppsattes ett förslag till vad man sedan kallat ett minimiprogram rörande ordnandet av förhållandena staterna emellan efter kriget. Detta upprop har blivit undertecknat av representativa män från samtliga olika partier inte bara i Sverige utan i hela världen — det är åtskilliga så pass högt ansedda konservativa män här i landet — jag kan nämna t. ex. redaktör Hildebrand — att det inte precis torde vara tacksamt

att säga, att det är någon sorts lösare vänsteroptimism, som ligger bakom det programmets uppställande. Låt nu vara, att motionären själv inte har ansett det vara tillräckligt med ett sådant program som grundval för fredskonferensens förhandlingar — detta är väl ändå en sak, som inte mycket hör hit; huvudsaken är väl inte, vad motionären har tänkt och drömt om i fråga om en sådan konferens, utan huvudsaken är väl, att en sådan konferens kommer till stånd och med användande av de medel, som denna konferens kan ha tillgång till, söker göra det mesta och det bästa möjliga av förhållandena.

Så komma vi till den sista avgörande frågan. Nu då folken i alla länder, de krigförande ej mindre än de neutrala, längta efter fred — utskottet säger visserligen, att det vill inte folken ha, men jag skulle ändå tro, att även utskottet har något reda på den krigströtthet, som utbreder sig i de olika länderna — nu då säkerligen hela världen vill ha fred eller åtminstone vill ha en början till någon möjlighet att komma ur detta tillstånd, vem är det då, som kan göra något, vem är det som kan taga ett avgörande steg i fredens intresse? Ja, det är inte någon av de krigförande, det är endast de neutrala makterna, som kunna göra något nu genast. Då är det väl ändå högst egendomligt, om de neutrala makterna, som ha varit befriade från krigets elände, inte skulle vilja göra allt vad på dem ankomme för att få freden påskyndad, och låt vara, att freden icke påskyndades mer än en vecka genom de neutrala staternas konferens, vad skulle dock icke redan detta betyda för mänskligheten? Det har i pressdebatten om denna sak uttalats, att de neutrala staterna för en sådan konferens skulle vara beroende på ett visst sätt av den enda neutrala stormaktens, Förenta Staternas, medverkan och att denna medverkan av någon anledning icke stode att få. Jag förstår mycket väl, vad den anmärkningen betyder, men jag tror också, att även om det önskemålet, att den enda neutrala stormakten skulle vara med, inte uppfylldes, utan denna stormakt till en början hölle sig undan, jag tror ändå, säger jag, att de förhandlingar, som på en sådan neutral konferens skulle föras, bleve av den allra största betydelse, både för de neutrala staterna själva direkt och för den allmänna fredens påskyndande. Man kan ju visserligen svara: Det är sant, att det endast är de neutrala staterna, som kunna göra något i den riktningen just nu, men varför skulle det just vara Sverige eller de skandinaviska länderna, som skola göra det? Jag skulle vilja ställa upp en motfråga: Varför skulle det inte vara Sverige och de skandinaviska länderna, som taga initiativ i denna fråga? Är inte Sveriges ställning i världen för närvarande sådan, att Sverige skulle kunna bära upp den hedrande uppgift, som låge i ett sådant initiativ? Utskottet har i det sammanhanget åter tagit upp frågan om den »otack», som skulle kunna möta den som toge ett initiativ i fredens intresse. Ja — »mandom, mod och morske män»! Det är väl ändå rätt underbart, om det inte

*Ifrågsatt
sammanhål-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

1frågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)

snarast skulle vara en ynklighet, om neutrala länder, om Sverige för sin del skulle undandraga sig sin skyldighet, vad det svenska folket känner som sin skyldighet lika väl som någon annan neutral stats skyldighet, endast av rädsla för att kunna få gå otackad ifrån försöket, av rädsla för att det skulle kunna misslyckas.

Utskottet har menat, att regeringen är den, som skulle taga denna fråga under öfvervägande utan någon som helst vädjan, om förhållandena vore mogna för ett ingripande. Men om det nu är så, att regeringen har denna tanke under öfvervägande, vilken skada bereder det regeringens initiativ, om den svenska folkrepresentationen giver sin medverkan, sitt stöd, genom en vädjan till regeringen? Är det fara för att en sådan vädjan skulle gå i vägen för ett annat, eventuellt bättre förslag? Reservationen liksom motionen uttalar endast, att riksdagen bör anhänga, »att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida genom svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ må kunna sammankallas en officiell fredskonferens av neutrala stater», och det finnes således inte det ringaste hinder för regeringen att gå bättre vägar, om regeringen har bättre vägar att gå. Skulle det vara genant för den svenska riksdagen att rikta en vädjan till regeringen utan att riksdagen vore säker på att denna vädjan av regeringen hörsammades? Jag skulle väl knappast tro det. Det riksdagen här kan göra och det riksdagen därför bör göra, är tydligen att giva sitt stöd och det så starkt som möjligt för en utväg, som kan vara framkomlig, och därtill på vitt jag vet den enda utväg, som hittills framhållits och satts under debatt som framkomlig. Just det, att hela det svenska folket — det skall åtminstone vara bra få undantag — av hela sitt hjärta önskar, att något skall göras i fredens intresse, det berättigar mig att ställa till denna kammare en vädjan att göra vad denna kammare kan göra i frågan, nämligen rikta en vädjan till regeringen på sätt som här i reservationen föreslås, gå fram med detta önskemål till Kungl. Maj:t, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr Hammar skjöld: Herr talman! Den ärade reservanten har upptagit kammarens tid ganska länge; jag skall i stället bliva så mycket kortare. Enligt min mening innehåller utskottets betänkande allt, som i denna fråga behöver sägas, och jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström: Jag skall endast yttra några korta ord. Jag vill blott bemöta ett par satser i utskottets betänkande. Det säges där, att fredsviljan ännu icke är tillräckligt stark, för att man skulle kunna skrida till sammankallande av en fredskonferens. Så vitt det är riktigt — och det har man all anledning antaga — som samstämmigt meddelas från flera olika håll, råder emellertid en *synnerligen stark fredslängtan* i alla de krigförande

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

länderna, en fredslängtan, som även tagit sig upprepade och kraftiga uttryck i parlamenten uti dessa länder. Den har också tagit sig uttryck i en mängd av de brev, som komma från fronterna, och den har tagit sig uttryck i pressen och tidskrifterna i de olika länderna. Man kan således utgå ifrån att fredslängtan är synnerligen stark, och det argument mot en fredskonferens, som utskottet anfört, då det säger, att fredslängtan ännu icke är tillräckligt stark, synes mig *icke* hållbart.

Sedan kommer det andra skälet, att över huvud taget tiden ännu icke är inne för en sådan konferens att sammanträda. Ja, jag vet icke, när utskottet menar, att tiden skulle vara inne, då man kan skrida till en sådan konferens, men sedan nu kriget pågått i över nitton månader, utan att något avgörande fallit, och när avgörandet synes ligga längre i fjärran än någonsin, menar då utskottet, att man skall vänta, till dess ett sådant avgörande har fallit och någondera parten förklarar sig definitivt besegrad. I så fall få vi sannolikt vänta mycket länge, och den europeiska civilisationen och kulturen och hela den vita rasens framtid skulle te sig synnerligen mörk.

Dessutom synes det mig, att den tid snart är inne, då de ekonomiska bördorna tagit en sådan omfattning, att de ekonomiska förhållandena i de krigförande länderna bliva ohållbara. Detta innebär väl en maning till dessa länder att besinna sig, innan det gått för långt.

Vidare finnes den omständigheten att peka på, att i nästan alla de krigförande länderna i varje fall *arbetarklassen* kommit till en gemensam ståndpunkt rörande de väsentliga fremsmålen, så att man kunnat se, huru i London arbetarklassens representanter från ententemakterna och i Wien arbetarrepresentanter från centralmakterna framlagt i huvudsak lika lydande program och villkor för fred. Detta innebär ju dock med den styrka, som arbetarklassen besitter i de olika stridande länderna, en maning till de neutrala länderna att skrida till en konferens, att taga ett initiativ för ett fredsslut.

Jag skall nu icke vid denna sena timma gå längre in på detta kapitel, utan endast be att få yrka bifall till reservanternas förslag, ehuru jag icke i alla delar kan ha samma uppfattning som dessa eller i allt understryka vad reservanternas talesman har anfört.

Herr Trygger: Herr talman! Den förste ärade talaren sade, att det svenska folket önskar, att något måtte göras i fredens intresse och det så snart som möjligt, och jag tror, att han har alldeles rätt i att vi allesammans önska att fred måtte slutas i Europa med det allra första. Men vi böra ha klart för oss, att den nuvarande situationen är synnerligen ömtålig, och det gäller att icke handla så, att man genom sitt ingripande i själva verket hindrar en utveckling till fred i stället för att befordra en sådan.

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

Nu är det min bestämda uppfattning, att ifall vi skulle bifalla reservationen och riksdagen skulle avlåta en skrivelse av ifrågavarande innehåll till Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t skulle följa vad riksdagen föreslagit, en sådan s. k. fredskonferens av de smärre neutrala staterna icke på något sätt skulle befordra freden, utan snarare verka i motsatt riktning. Skall man kunna gagnande ingripa i denna ömtåliga situation, fordras det, att ingripandet sker så att säga omärkligt, och att det vidtages just av den makt, som kan känna med sig, att den av de krigförande anses vara den lämpligaste. Man kan tänka sig, att det skulle vara Sverige, men det kan också vara någon annan makt. Säkert är, att det icke kan vara samtliga de neutrala småstaterna.

Är nu detta riktigt, är det alldeles tydligt, att ehuru man önskar, att vår regering, ifall något sådant tillfälle skulle erbjudas sig, måtte göra allt vad den kan, för att fred i Europa äntligen må kunna komma till stånd, man i alla fall icke kan vara med om reservanternas förslag. Jag är alldeles övertygad därom, att om regeringen finner ett sådant tillfälle, som jag nyss nämnde, den kan räkna på hela den svenska representationens stöd bakom sig.

Herr W a r i n s k y: Fredsaktivisterna, om det tillåtes mig att uttrycka mig på det sättet, ha i flera av de neutrala länderna, drivna av sin ansvarskänsla, länge sedan börjat upprätta centraler för att söka utveckla de linjer, efter vilka de hoppas, att fred skall komma att slutas. Så har man i Schweiz en sådan centralorganisation för varaktig fred, i Holland Anti-Oorlog-Raad, och nu ha vi i Stockholm den mycket kända och omtalade Fordkonferensen. Det kan ej förnekas, att dessa ansträngningar, som göras, påkallade av ansvarskänsla, äro värda all aktning. Att de kunna uträtta någonting för närvarande för att befordra freden, det mena väl icke sammanlutningarna själva, om icke Fordkommissionen sträcker sina förhoppningar så långt, vilket jag icke känner; men jag vet, att så icke är fallet med de övriga, med vilka jag har förbindelse. Deras anspråk gå däremot ut på att kunna få ett ord med i laget framdeles, då det gäller att om möjligt lägga en fastare grund för en varaktig fred för framtiden.

Fredssammanslutningarnas inflytande är ännu jämförelsevis ringa, och därför ligger den tanken nära, att de i stället skola anstränga sig för att förmå någon eller flera av de neutrala staternas regeringar, som kunna vinna gehör hos de krigförande, att upptaga frågan. Det ligger då nära till hands att fråga sig, vem som borde göra det. Alla vilja givetvis vara försiktiga, och den siste ärade talaren har påpekat, att försiktighet är av nöden i en ömtålig fråga. Men vad som är ömtåligt i fråga om reservanternas förslag kan väl icke gälla regeringens åtgärder. På den kan icke en vädjan från riksdagen ha annat inflytande än att vara en opinionsyttring från Sveriges folk. Regeringen är ju alltid fri och kan, så vitt jag förstår, icke lida någon skada av att en sådan opinionsyttring kom-

mer till stånd. Men varför, så formulerade den förste talaren frågan, varför skulle just Sverige eller de skandinaviska länderna nu göra någonting i denna riktning? Ja, därpå vill jag lämna det svaret, att jag för min del, såsom jag ser saken, tror, att intet land har en så gynnsam ställning för närvarande i detta fall som Sverige. Det är respekterat av alla, både de neutrala och de krigförande folken. Det har för närvarande mycket intima förbindelser med sina grannfolk, Danmark och Norge, och i spetsen för regeringen stå en man, som har världsrykte som folkrättslärare. Jag tycker därför, att saken icke borde möta så starkt motstånd.

Jag förstår väl, att man icke har att vänta något intresse för denna sak i kammaren, men jag har ansett det vara min plikt att icke underlåta vid ett tillfälle som detta att giva tillkänna den uppfattning jag hyser, nämligen att det förslag, som reservanterna framställt, är rimligt och billigt, och jag kan icke se, att genom ett bifall till detsamma någon skada kan åstadkommas. Det giver ett naturligt uttryck åt den stämning, som råder i hela landet, att vem det vara må — och varför icke just Sverige? — skall göra vad på det beror för att giva uttryck åt den längtan efter fred, som nu säkert behärskar alla folk, även de krigförande. Och om Sverige kunde — vilket det blir regeringens sak att bedöma — om det kunde göra något för att föra denna sak fram, så vore det en bedrift, som åt det svenska folket, som förut vunnit så många lagrar på krigets fält, skulle förskaffa ärofulla lagrar även på fredens fält.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr von Zweigbergk: Jag ber herr talmannen om ursäkt att jag besvärar, men jag lovar att vara mycket kort.

Utskottets ordförande försäkrade, att utskottets betänkande innehöll allt, som behöfde sägas i denna sak, varför han också avstod från att vidare utlägga ämnet. Jag skall icke dess mindre tillåta mig att påstå, att utskottets betänkande innehåller något, som knappast borde finnas där och som gör, att det måste te sig synnerligen betänkligt, om denna kammare skulle godkänna vad utskottet yttrar. Där står nämligen angående det ifrågasatta regeringsinitiativet: »Förutsättningarna för att ett dylikt initiativ skall kunna följas av framgång torde dock, så vitt utskottet kan finna, icke sägas vara för handen.» Ponera, mina herrar — jag säger icke, att det är så, men jag trotsar vem som helst att kunna säga motsatsen — att vår regering i närvarande stund har den uppfattningen, att förutsättningarna för ett initiativ föreligga, då är det mig omöjligt att förstå annat, än att ett bifall, till att börja med av första kammaren och eventuellt även av riksdagen, till en motivering, som innehåller förklaringen, att förutsättningarna icke äro inne, måste utgöra ett verkligt hinder eller åtminstone ett starkt observandum för regeringen vid dess handlande. Jag tror visserligen icke, att det är vare sig utskottets, första kammarens eller riksdagens mening att det skall uppfattas så, men jag kan icke se annat, än att det står så i det betänkande, som vi nu uppmannats att bifalla.

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

Herr Trygger utvecklade, att frågan är ömtålig, och att det gäller att iakttaga den största försiktighet. Härom äro vi säkerligen alla ense, liksom också därom, att alla i detta land önska ett slut på världskriget så snart som möjligt. Vore det så, att det vore fråga om att pålägga regeringen ett uppdrag att skrida till ett sådant initiativ alldeles oberoende av de förhållanden, som kunna råda, då skulle jag kunna förstå herr Tryggers varning mot att göra det uttalande som reservanterna föreslagit. Men såvitt jag kan läsa, står det något helt annat i reservanternas förslag. Där föreslås i de mjukaste och försiktigaste ordalag en hänvändelse till regeringen, en hänvändelse som måste innebära bevarandet av regeringens fulla rätt att bedöma, om och när ögonblicket är inne att göra något, och jag tror, att ett uttalande i överensstämmelse med vad reservanterna föreslå skulle motsvara svenska folkets tänkesätt och omöjligen kunna göra den sak, som vi alla önska, någon skada.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Olsson, Oscar: Efter herr von Zweigbergks uttalande kan jag inskränka mig till att instämma i de synpunkter han framlade gent emot herr Trygger. Enligt min mening kan det icke på något sätt vara farligt, att folket genom sin representation uttalar sig för fredssträvanden.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr Hammar skjöld: Med anledning av den näst föregående talarrens yttrande ber jag blott att få fästa uppmärksamheten på att det är utskottets kläm jag yrkat bifall till.

Vad sedan beträffar den punkt i motiveringen, mot vilken han gjorde anmärkning vill jag säga, att därest det kan befordra enighet i avseende å utskottets kläm, jag för min del icke skall resa några svårigheter mot att denna punkt uteslutes ur motiveringen. Jag ber alltså att få framställa yrkande om att den punkten skall ur motiveringen utgå.

Herr Trygger: Herr talman! Herr Wavrinsky sade, att det icke vore så farligt att taga reservanternas förslag, ty om Kungl. Maj:t icke funne det lämpligt, behövde Kungl. Maj:t icke gå den vägen reservanterna tänkt sig, och man hade i alla fall erhållit en opinionsyttring i frågan. Detsamma uttalade herr von Zweigbergk, ehuru i något andra ordalag. Han sade, att det icke vore fråga om ett uppdrag till regeringen, utan om ett uttalande, att riksdagen hade en viss mening. Emellertid, mina herrar, man kan väl icke komma ifrån, att om riksdagen skulle avlåta en skrivelse, sådan som reservanterna föreslagit, med begäran att Kungl. Maj:t skulle taga i övervägande, huruvida icke en officiell fredskonferens av neutrala stater borde komma till stånd för fredens befordrande, riksdagen därmed uttalat, att åtminstone enligt dess mening freden skulle befordras genom en dylik officiell fredskonferens. Om Kungl. Maj:t har en annan

mening, går Kungl. Maj:t naturligtvis icke den föreslagna vägen, men riksdagen har dock gjort ett dylikt uttalande.

Om man nu såsom jag och jag tror även åtskilliga andra hyser den uppfattningen, att en officiell fredskonferens, sådan den av reservanternas skisserats, långt ifrån att gagna freden tvärtom skulle motverka densamma, och vad Sverige särskilt beträffar att den möjlighet, som kanske finnes — jag vet det icke — för Sverige att vid lämpligt tillfälle kunna på ett effektivt sätt gripa in och bidra till fred, skulle förminskas och omöjliggöras genom inkallande av en dylik officiell fredskonferens mellan flera neutrala stater, är det väl alldeles tydligt, att man icke kan vara med att hemställa till Kungl. Maj:t att göra någonting, som man själv anser skola motverka det mål man vill vinna, nämligen fred så snart som möjligt och helst genom vårt initiativ och medverkan från vår sida. Jag tror således, att om man tager hänsyn till de uttalanden vi gjort, man väl kan förstå, varför vi måste avslå reservanternas förslag. Skälet är att enligt vår åsikt deras förslag innebär en felaktig väg mot det mål, som för oss alla är gemensamt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr Trygger sade, att målet för en fredskonferens mellan neutrala stater vore en fred så snart som möjligt. Jag ber att få tillägga: och så varaktig som möjligt med iakttagande så långt som möjligt av de neutrala småstaternas intressen.

Herr Trygger talade vidare i rent allmänna ordalag om att en sådan konferens säkerligen inte skulle bereda en snar freds avslutande, utan snarare motsatsen, ty genom en sådan skrivelse till Kungl. Maj:t skulle möjligheten för Sverige att gripa in i någon mån förstöras, om en sådan möjlighet komme att givas. Jag ber att få säga, att för mig är detta tal till stor del blott mystik. Jag kan inte förstå, att en konferens mellan neutrala stater, tillkommen på svenskt eller skandinaviskt initiativ, på något sätt skulle förstöra möjligheten för någon av de krigförande makterna att, om den så önskade, vända sig till Sveriges regering i stället för till en konferens mellan neutrala stater, som på så sätt blivit sammankallad.

Såvitt jag kan förstå, har således icke något bärande skäl framkommit, som på något sätt ådagalagt, att en sådan konferens inte har en synnerligt stor uppgift att fylla både för en varaktig fred och för småstaternas intressen.

Herr von Zweigbergk: Herr talman! Jag är naturligtvis mycket tacksam för utskottets ordförandes välvilja att ur motiveringen vilja utesluta den punkt, som jag påpekade såsom betänkligh. Jag nödgas dock fästa kammarens uppmärksamhet på att det icke lär vara hjälpt med att stryka endast den ifrågasvarande punkten. Ty uppenbart är, att om det är meningen att

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

*Frågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

bibehålla första och tredje punkterna i samma stycke, det icke blir något sammanhang emellan dem, ifall den mellanliggande punkten toges bort, utan den tredje punkten kommer att fullständigt sväva i luften. Därtill kommer, att i nästa stycke med kursiverad stil står, att det för utskottet är uppenbart, att *nu* intet resultat står att vinna. Är det meningen att uppgiva den huvudtanke, som en gång fanns i utskottets betänkande, nödgas man fortsätta strykningen även över detta stycke.

Emellertid vill jag begagna tillfället att ännu en gång upprepa mitt yrkande om bifall till vad reservanterna föreslagit. Jag förstår, att den, som i likhet med herr Trygger har den uppfattningen, att en konferens mellan de neutrala staterna över huvud taget vore ägnad eller sannolikt måste komma att skada själva fredsverket, icke kan biträda ett sådant yrkande, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att i den föreslagna klämman icke står någonting annat, än att det är fråga om en regeringskonferens mellan neutrala stater, och sålunda intet yrkande på, att samtliga neutrala stater ovillkorligen skola delta. Reservanternas uttalande medger rent formellt en begränsning av antalet deltagare till två och praktiskt taget, om det verkligen skulle visa sig tjänligast, hindrar det säkerligen icke att initiativet tas av en enskild stat — för min del skulle jag i så fall gärna se, att det bleve Sverige.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Hammar skjöld: Herr talman! I mitt förra anförande förklarade jag mig villig att gå med på ett uteslutande ur motiveringen av den punkt, mot vilken herr von Zweigbergk framställt anmärkning, men vid närmare påseende fann jag, att detta icke går för sig utan att utesluta mycket mera ur motiveringen eller kanske helt och hållet göra om den. Vid sådant förhållande ber jag att få återtaga mitt yrkande om uteslutning ur motiveringen och i stället yrka bifall till utskottets kläm och motivering oförändrade.

Herr Trygger: Herr talman! För min del har jag alltid varit av den uppfattningen och har också vid flera tillfällen uttalat den i kammaren, att när ett utskotts hemställan går ut på avslag, man icke har någon anledning att gå in på motiveringen, vare sig man gillar eller ogillar den eller skulle vilja ha den modifierad. Motiveringen betyder då rakt ingenting. En annan sak är, när man besluter en skrivelse till Kungl. Maj:t, om vidtagande av viss åtgärd. Då måste eller bör skrivelsen åtföljas av en motivering, och då hava vi tydligen anledning diskutera motiveringen. Men när det är fråga om avslag, och den ene vill ha ett skäl, den andre ett annat eller någon anser motiveringen över huvud taget olämplig, kan det icke vara lämpligt, att tiden upptages med att kammaren diskuterar härom. Det är för mig likgiltigt, hur utskottet i ett sådant fall som detta motiverat.

Jag röstar på de skäl jag anfört och jämväl på grund av andra, som jag icke anfört.

Herr talman, då jag sålunda yrkar bifall till utskottets hemställan, anser jag mig obunden av dess motivering och frånsär, om den i en eller annan punkt kunnat göras bättre.

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

Herr Alexanderson: I anledning av herr Tryggers senaste anförande skall jag, herr talman, endast framhålla, att man dock till slut kommer att stanna i stor ovisshet om vad kammaren menar, då den godkänner ett tillfälligt utskotts hemställan om avslag på en motion. Ty vid vissa tillfällen har nämligen både kammarens majoritet och speciellt ock den ärade medlem av kammaren, som nyss hade ordet, haft en annan uppfattning än den han nyss gjorde gällande. Det är icke mer än ett par år sedan, som första kammaren på hans yrkande beslöt stryka en del av en dylik avslagsmotivering, enär det eljest skulle se ut, som om denna kammare verkligen velat godkänna även motiveringen. Då det är så skiftande praxis från så auktoritativt håll och från kammarmajoritetens sida, blir det onekligen en viss oklarhet över den hållning, som herr Trygger nu senast förordat.

Även härutinnan kan jag för min del icke annat än finna ett skäl att yrka bifall till den i så synnerligt försiktiga ordalag avfattade reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna utlåtande föreläge följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr *Hammar skjöld*, att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering; och 3:o) att, den vid utlåtandet fogade reservationen skulle bifallas.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till reservationen, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet fogade reservation.

*Ifrågasatt
sammankal-
lande av en
freds-
konferens.
(Forts.)*

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 39.

*Ang. ändring i
villkoren för
inträde vid
småskole-
seminarium.*

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande nr 6, i anledning av en av herr Byström inom andra kammaren väckt motion nr 1, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i villkoren för inträde vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 1, hade herr *Byström* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådan åtgärd, att Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897 måtte så ändras, att det vid här åsyftat seminarium gällande inträdsvillkoret: »begått Herrens nattvard» måtte utbytas mot det för folkskoleseminarium nu gällande inträdsvillkoret: »vara medlem av svenska kyrkan».

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, hade i avgivet utlåtande föreslagit, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om sådan ändring i Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897, att det av bestämmelserna däri tydligt framginge, att som villkor för undergående av i denna stadga omförmäld prövning fordrades icke att hava »begått Herrens nattvard» utan att »vara medlem av svenska kyrkan».

Andra kammaren hade bifallit sitt utskotts berörda hemställan, varefter första kammaren, som fått del av andra kammarens beslut, remitterat ärendet till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande hemställt, att första kammaren, med biträdande av andra kammarens i ärendet fattade beslut, måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om sådan ändring i Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897, att det av bestämmelserna däri tydligt framginge, att som villkor för undergående av i denna stadga omförmäld prövning

fordrades icke att ha »begått Herrens nattvard» utan att »vara medlem av svenska kyrkan».

Ang. ändring i villkoren för inträde vid småskoleseminarium.
(Forts.)

Herr Ekman, Karl Johan: Jag skall icke säga många ord.

Vad som här föreslås är endast en konsekvens av vad som beslöts 1914, då den nya seminariestadgan utfärdades, och jag skall därför icke framställa något annat yrkande än det utskottet gjort. Men jag kan icke underlåta att säga, att det är en bestämd olägenhet att för betecknande av medlemskap i svenska kyrkan använda en term, som i mycket hög grad är dubbeltydig. Medlem av svenska kyrkan betyder i egentlig mening den, som genom dopet är förenad med kyrkan, men som det nu är ställt i vårt land, kan det betyda vem som helst som är kyrkoskriven, d. v. s. införd i civilregistret i Sverige. Härav följer, att såsom svenska kyrkans medlemmar äro att räkna icke allenast de, som tillhöra denna kyrka, dess tro och bekännelse, utan även alla främmande trosbekännare, som icke utträtt ur kyrkan, såsom baptister, metodister, katoliker m. fl. Men det förefaller ju vara ganska oegentligt, att sådana personer, som icke tillhöra den evangeliskt-lutherska bekännelsen, skola kunna bekläda lärarplatser i svenska statens undervisningsanstalter, där just undervisning skall meddelas uti den kristna trosläran. Detta gör, att det skulle vara synnerligen önskligt, ifall en allsidig utredning kunde åstadkommas angående de olika rättigheter och skyldigheter, som tillkomma medlemmar av svenska kyrkan i olika hänseenden, d. v. s. dels medlemmar i trängre mening av svenska kyrkan och dels dem, som allenast äro kyrkoskrivna eller införda i civilregistret i vårt land. En sådan utredning begärdes av förra kyrkomötet, och det skulle, som sagt, vara synnerligen önskligt, om en sådan komme till stånd.

Vad denna fråga beträffar, är det otvivelaktigt, att det finnes många personer, som icke tillhöra den evangeliskt-lutherska bekännelsen, som äro goda lärare och kunna bekläda lärareplatser i skolorna. Men så snart med lärarebefattningen följer rättighet att meddela undervisning i kristendom eller i svenska kyrkans lära, borde det vara uteslutet att någon annan än den, som i trängre mening tillhör kyrkan, skall få bekläda en sådan plats. Detta vore också i enlighet med regeringsformens stadgande, men denna regel upprätthålles icke som sig borde, vare sig beträffande folkundervisningen eller beträffande de allmänna läroverken.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande utlåtande hemställt.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts under dagen avlämnade nådiga proposition nr 53, angående pension till fortifikationsarbetaren Anders Håkansson.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga proposition nr 73, angående överlåtelse till lantförsvaret av Tierps kronopark m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet följande under sammanträdet avlämnade nådiga propositioner:

nr 74, angående utvidgning och modernisering av flottans varv i Karlskrona;

nr 75, angående ändringar av kabyssinredningen å vissa av flottans fartyg; samt

nr 76, angående anskaffning av gyroskopkompassanläggningar till vissa flottans fartyg.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 29, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående utgifter för kapitalökning i avseende å telegrafverket.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 21 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrko- och skolråd;

statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 8, angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln;

bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckt motion angående åtgärder för åvägabringande av överensstämmelse mellan Sveriges, Norges och Danmarks postbefordringsavgifter för korsbandsförsändelser inom dessa länder; ävensom.

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, med anledning av herr Ekelunds motion, nr 90, om uppgörande av förslag till en snar och effektiv lagring av bränsle.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Söderbergh* fr. o. m. innevarande dag t. o. m. den 4 nästkommande april.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,07 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
